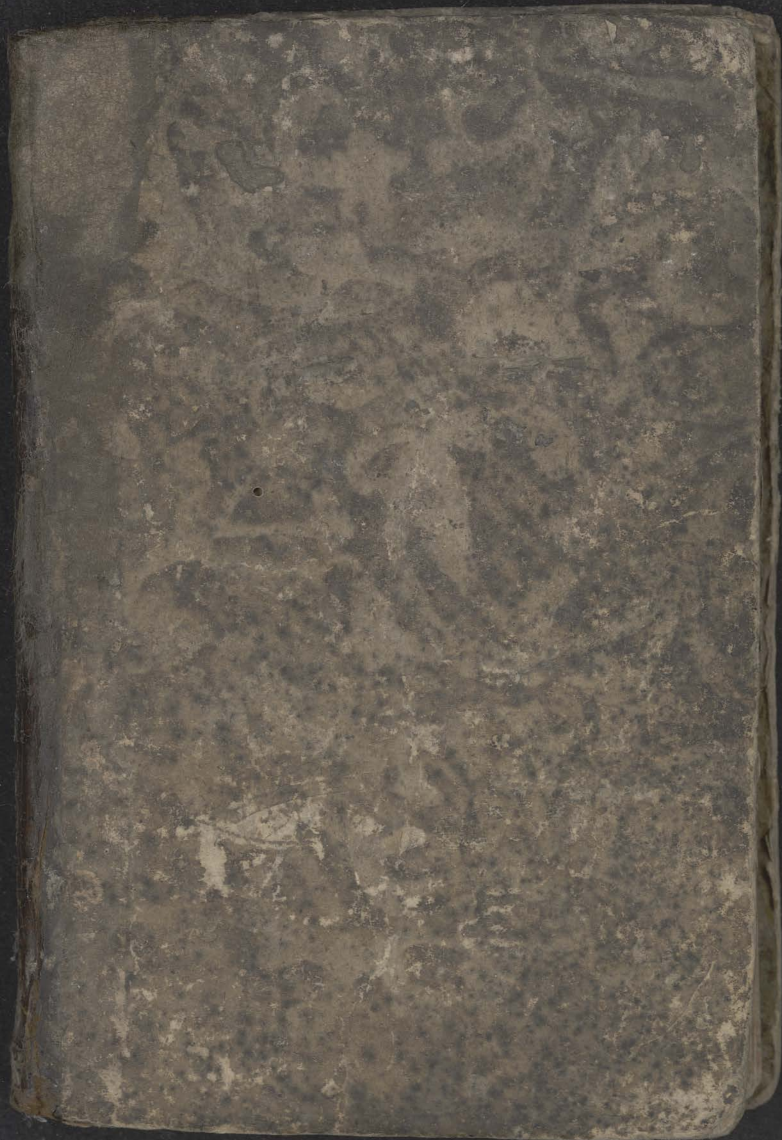

Sanguine fundata est
ecclesia sanguine crevit
sanguine nutrit sanguine
finis erit.

Sanguine fundata
est ecclesia sanguine crevit
Sanguine nutritur sangui
ne finis erit.
Sanguine fundata est
ecclesia sanguine crevit
Sanguine nutri
tur Sanguine
finis erit

EXPEDITIO

In VIAM ÆTERNITATIS,

SEV

M O D V S

Aſſiſtendi vario Mortis genere decedentibus,

Per Actus Anagogicos,

Ab Adjunctis Mortis

D I S P O S I T V S.

Prævijs neceſſarijs Informationibus

Pro Sacerdotibus, qui vocantur ad adjuvandos miſeros, morti deſtinatos

I N S T R V C T V S.

Pro commodiore Diſponentū uſu

Germanico atq; Polonico idiomate

C O N S C R I P T V S.

Luci publicæ

E D I T V S

Annô, pro miſeris peccatoribus mortui DEI Salvatoris 1721

Mense Julio

IN viam ... IELOPOL-
SCIANO ...
... benevolentia, apud JOANNEM DOMANSKA ...
R. M. Typographum.

IN ILLSTRISSIMUM

STEMMA

Perantiquiſſimæ Domûs

WIELOPOLSCIANÆ:

I. D.
D. A.
C. In
Z. Et
P.S. W.
C. O.

Dum SONIPES agilem curſum WIELOPOLSCIUS urget,
Mille ſequi calamis; hîc mea dextra timet.
Efficit ut celeres miretur penna volatus,
[illegible] laudes; lingva diſerta lo[illegible]
[illegible]es alij phalerati ſæpe t[illegible]
Verborum phaleris, non ege[illegible]

Ad

ILLUSTRISSIMUM DOMINUM

D. ALEXANDRUM

Comitem in Zywiec & Pie- ſkowa Skáłá

WIELOPOLSKI.

Opocznenſem, &c. &c.

CAPITANEUM.

IN viam æternitatis Expeditio, WIELOPOLSCIANO ſubſcriptura NOMINI, Tuam expoſcit benevolentiam. ILLUSTRISSIME DOMINE.

Hinc,

Hinc ultra felicissimam sortem fortunati in vitæ puncto eventûs spe erigitur, jam certa triumphi, quòd istiùs deputetur auspicio, sub cujus præsidio methodus supremæ luctæ ad secundiorem transcribit superum legionem. Patet in hoc magnitudo virtutis Tuæ quâ etiam ipsa ascendis sydera, patet; quòd non solùm domestica terræ Olympia Tuum experiantur Martem; Olympus etiam abhinc Tibi numerabit Nomina, subscribent sæcula WIELOPOLSCIANAM Domum etiam in Cælis triumphare. Parum WIELOPOLSCIANÆ magnitudini trophæis implere universum; licèt tanta: ut toto non capiantur orbe; nisi etiam ipsa in depositū quærant sydera Libare calamo meritorum illius vestigia, idem attentare, quòd cælum aggredi, sufficit encomiastico genio in ipso limine peraugustæ Domûs, tot Numina, quot WIELOPOLSCIANA venerari Nomina, non alios incolas, nisi Divos; Jovem unum, in quo cultu adoravit antiquitas, plures hîc justius adorandi. à quibus vel pares Divinitate Macedones, vel genitæ Pallades. Hucusq; jactat vetustas accuratam in bella Martis dexteritatem, cujus præter nomen nullum extat mnemosynon; nunc victores Gradivi stupeat WIELOPOLSCIOS, ad quorum in conflictibus ortum Othomanica toties occidit Luna, ad fortitudinem exoticus irrugijt Leo, ad præliares æstus frigidus obriguit Draco, Gentilitio attritus SONIPEDE. Frustra in Scholasticis penetralibus Apollo quæritur vel cum Atticis; noctuis illius palpatur lumen; in WIELOPOLSCIANAM Domum ipse commigravit Helicon, ubi cum enutritos literis cum lactè proponit nepotes, simul eruditionis eosdem exhibet Præsides; qui soles scientiarum & dici, & haberi merentur. Merentur appellari Marones; ut po-

te : Majestatem Consilijs, oraculis ut fulcris totum Reipublicæ corpus sustentantes Patres Patriæ. Merentur Gallicanum Nomen, à quorum catenata eloquentia vincula in amorem Civium, compedes in hostes fabricantur. Non desunt ad computum istius ILLUSTRISSIMÆ Familiæ, graves authoritate Catones, cum quibus severitatis vice regnat clementia, pro nubilota fronte sæva minante fulmina, plenus gratijs serenus in subjectas mentes oculus. Multos fugit, plurimos elusit inconstans Numen Fortuna nunquam ausa fallere WIELOPOLSCIOS, non timore effugij pænæ volante affecuta STARZA, sed faventiore nexu, quod eadem felicitatis semita, cum WIELOPOLSCIANO procedet SONIPEDE. Prodigos sæpenumero efficit Honor, qui non reservato à laboribus respicio, totum obsequij locant impendium, & vix ad Nestoris canitiem calculos altioris fructificant ascensus, WIELOPOLSCIANO Generi etiam à Fascijs exambit colligari, & quamvis Regios nexus, Princepes Purpuras, Ducales Clavas, Comitum Coronas, Senatorias Curules, & augustos contulit Fasces, adhuc oberato illis debet famulitio. Apello vocalem famam, quid illustrius nuntiante elogiorum classico è peregrinis referat oris, & nihil aliud intonantem percipio, quàm virtutis WIELOPOLSCIANÆ monumenta, quæ extero reposuit Solo. Plura revocanda forent; excedunt numerum, quæ de WIELOPOLSCIANIS dicenda decoribus; atomis quæquæ in eorum soli emulis appendi possent radijs; rivulis quæ magno sangvinis affundi valeant Eridano; in quem tàm copiosa ILLUSTRISSIMORUM COLLIGATORUM influunt flumina, ut vástior videatur Oceano Iliadem Te Tuorum ANTENATORUM, totum avitæ virtutis

compen-

compendium in TUA veneranda Indole, & quodammodo non aberrabit quispiam; Cui iterum repeto non ipsis solùm terris, etiam in cælo Animus inest magnum augere Nomen quod toto Cælo coronandum, & pietas in astra transmigrantium à Numine supplicabit, & mea religiosa submissio apprecatur, innumeris â pientissima Genitrice Tua Beneficijs Provinciæ toti præstitis devinctus.

ILLVSTRISTRISSIME

Dominationis

humillimus servus

A. O.

Ad Cupidissimum Zelatorem Animarum.

SVscipere digneris benigno animo hoc Opusculum tuo officio percommodum. Opinior te multoties vocatum fuisse ad disponendos moribundos, nec te tamen forte habuisse ea hoc temporis in promptu ad manum, quæ usui ijs esse potuissent. Quantum indolebas! te meliùs administraturum fuisse obsequium Tuum, si habuisses tuo desiderio libellum convenientem. Non nego unicuique datam esse mensuram donationis CHRISTI, *sed ut ait* MAGISTER *Summus uni data esse quinq; talenta, alij duo, alij verò unum. unicuiq; secundùm propriam virtutem; nempe alijs sine ope aliena fluit ut ros eloquium, alijs vix stilla ejusdem concessa desuper. Ita alij Eliam quibus flammeum Charitatis Divinæ spiritum inesse; alij verò Hieremiam quibus balbutiens lingva effari sua sensa prohibet, repræsentant; & nisi subsidiario calculo eorum labia tangantur; pueros elingves se esse necesse fateantur. Ex horum ultimorum syllabo me agnosco; si & Tu teipsum, itaq; hic jam, & Tibi, & mihi consultum. En habemus uterq; sufficienter compendiatum subsidium, ad opus spirituale Modum lucrandi Animas, tam in Aßistendo Suppliciandis, quam naurali morte decedentibus. Quorum primi ad id quod legis opusculum conscribendum mihi ansam dederunt, qui ita stultè sibi persvasi soleant esse, quòd putent posse sigillum Confeßionis Sacra violari a Confessarijs, si eis fateantur sua delicta. Et ideò ob metum ulterioris torturæ sæpe sacrilegas confeßiones cum periculo summo animæ suæ facere non verentur. Ad quod ipsimet malè versati in rebus spiritualibus occasionem dederunt Confessarij, qui ante torturas Sacram Exhomologesim, excipie-*

cipiebant Reorum, ut ita loquar coactorum; prout in quodam loco reipsa deprehendi id longo abusu introductum fuisse. Quare fragilitati miserorum subveniendo ut & falsas opiniones suas de fractione sigilli Confeßionis à suis Confessariis desinant habere; & ipsi Confessarij tutiùs, & sanctius officium suum obeant cum Pœnitentibus; morem longè usitatum a Theologis approbatum, alio penitùs nocivo animis miserorum sublato, suscipere, & manutere velint; prout fusius sequens Instructio juxta mentem Martini Cochem Capucini Theologi celebratißimi per totam Germaniam descripta patet. Tu autem cupidißime Zelator Animarum, ut Te pro conversione peccatorum laborare coram DEO exposuisti, ita edoctus ab Arbitro laboris Tui his non indigebis. Sed si quem à recto sensu Theologorum aberrantem videris ipse corriges Si quis autem usus horum Tibi fuerit; ut suppono gratus mihi eris, si pro me peccatore maximo unum Pater noster oraveris. Vale. Te DEO, & Tibi Animas miserorum recommendo.

APPROBATIO ORDINARII.

Liber iste sub titulo *Assistendi suppliciandis*, imprimatur.

M. BASILIUS PLASZCZEWSKI, S. T. D. & P. Ecclesiarum, Cath: Crac: Canō: SS. OO. Præp: S. R.M. Secr. Libr: Diœc. Cēsor, Al. Vniver: Cracov: Generalis RECTOR, mpp.

Anno 1720. *die* 23. *Junij*.

MODVS ASSISTENDI SVPPLICIANDIS.

CVm Sacerdos aliquis ad incarceratum vocatur, primò conetur animum ejus sibi devincire, & magnum ei commiserationis affectum exhibere. De Nomine, Gente, statu, vitâ præterita, studijs & religione eum interroget, & cum magna patientia eum narrantem auscultet.

His præmissis: ad rem propiùs accedat, dicendo: quòd DEVS in hac vita castiget, & puniat eos quos diligit: alijs verò qui fortè plùs peccaverunt parcat, sed in malum eorum; cùm jis reservet judicium ultionis æternæ. Insuper moneat: ut, conscientiam benè discutiat, videatq; an non gehennæ pœnas sit meritus, & an non meritò puniatur permittente DEO.

Proponat ipsi exemplum CHRISTI, in domo Caiphæ incarcerati: item Apostolorum ab ipsis Pontificibus in carcere inclusorum: nominatim Sancti Petri ab Herode in carcerem missi, Sancti Pauli ter virgis cæsi, sæpè incarcerati: & aliorum Martyrum qui cùm essent insontes, attamen tanquam latrones vincti, & acerbissimis pœnis sunt cruciati.

Moneat etiam eum, nè oderit Magistratum, aut eos qui auctores fuerunt, ut vincularetur, juxta admonitionem CHRISTI; dicentis: Diligite inimicos vestros, bene facite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.

Admoneat etiam verbis Apostoli: Non est potestas nisi à DEO, quæ autem à DEO sunt, ordinata sunt; itaq; qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit. DEI enim minister est, vindex in iram ei qui malè agit. *Svadeat: ut ex neceßitate eliciat virtutem, ut ea quæ cogitur pati, motivo virtutis, seu pro gloria DEI, aut pro satisfactione peccatorum suorum spontè patiatur; Proponat illi verbum Apostoli:* Non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis; id enim quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis

Caveat Sacerdos ne captivum cogat importunis modis, ut se reum eße fateatur, quia in hoc facilè poßet excedere. Caveat quoq; ne judicialem procedendi modum coram eo accuset, quia daret ansam ipsi impatientiæ. Ne facilè admittat querelas ab eo de injuria sibi facta, cùm Confeßarij non sit ea dijudicare, sed reum ad pœnitentiam adducere.

Deinde inducat eum ad frequenter orandum certasq; illi preces injungat, scilicet: ut mane oret flexis genibus in honorem CHRISTI in domo Caiphæ noctu incarcerati, ter Pater & Ave. *Tempore matutino: dum per orbem Sacra fiunt, animô illis aßistere, DEOq; Patri omnia & singula, pro peccatis suis offerre conetur. Quoties hora sonat, crucis signo se muniat, & Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica recitet in honorem eorum, quæ CHRISTUS eadem horâ paßus est.*

Ad meridiem in honorem Crucifixionis IESU Christi quinq; Pater & Ave. *Horâ verò tertiâ in honorem amarißimæ mortis ejus, ter* Pater & Ave *oret. Vesperi quoq; flexis genibus, in honorem CHRISTI tumulati, totidem precetur. Dicat quoq; in dies Rosarium, Litanias Lauretanas, & alias quas novit preces.*

Seuffzer

Seuffzer eines Gefangenen.

ACh mein liebster GOTT! ach mein guttigster GOTT! o GOTT verlasse mich nicht! o GOTT sey mir armen Sunder genedig! o GOTT verzeyhe mir meine schwere Sunden.

O JESV/ du Sohn Dawids/ erbarme dich meiner! o JESV/ du Sohn der Jung-Fraven MARJE erbärme dich meiner!

Vmb deines bittern leydens Willen/ verzeyhe mir meine Sunden/ umb deines Todtes Willen/ sey mir barmhertzig.

O heilige MARJA! bitt fur mich/ o H. MARJA! stehe mir bey o H. MARJA! verlaß mich nicht.

O ihr liebe Engeln! bittet fur mich/ o ihr liebe Heiligen! bittet fur mich/ o mein leber Schutz Engel! stehe mir bey.

Vatter ist es moglich bey dir/ so nimb den bittern Kelch von mir/ dan-

noch nicht mein / sondern dein Will geschehe.

Westchnienia więźniá.

O Moy naymilszy BOZE! o moy naydobrotliwszy BOZE! o BOZE nie opuszczay mnie! o Boże bądź miłośćiw mnie grzesznemu! o Boże odpuść mi moie ćiężkie grzechy.

IEZV Synu Dawida zmiłuy się nádemną! IEZV Synu MARYI zmiłuy się nádemną.

Dla gorzkiey męki twoiey, odpuść mi moie grzechy. Dla gorzkiey śmierći twoiey, bądź mi miłośćiw.

O Swięta MARIA! modl się zá mną, o Swięta MARIA! bądź przy mnie, o Swięta MARIA! nie opuszczay mnie.

O Swięći Aniołowie! modlćie się

zá mną

zá mną, o Swięći Páńscy! modlćie się zá mną; o moy kochány Aniele Stróżu! rácz być przy mnie.

Oycze! ieżeli to podobna, weźmi odemnie ten kielich gorzki, iednák niech się twoiá nie moiá wola stánie.

Quotiescunq; à captivo recedit, oret super eum genuflexum: Misereatur tui &c. & Indulgentiam; Et Benedictio DEI Patris Omnipotentis, Patris † & Filij † & Spiritus † Sancti, descendat super te, & maneat semper tecum.

De Confessione Captivi.

Captivus ad torturam vocandus non admittatur ad Confessionem Sacramentalem, priusquam in foro externo res fuerit liquida; nec metus ulterioris torturæ residuus sit. Alias ei facile periculum sacrilegæ confessionis præberetur, quia non facilè in isto statu fatebitur Confessario, quod in judicio fateri noluit.

Antequam eum Confessarius ad confessionem admittat, priùs conetur habere notitiam judiciorum, & probationem causæ criminalis in judicio factam, ut posset eò prudentiùs officium suum peragere.

Post sententiam latam, aut causam liquidatam sublatoq; metu ulterioris torturæ hortetur reum ad pœnitentiam & Confessionem expliceto; ei obligationem sigilli Sacramentalis tantam esse, ut si totus mundus interiturus esset, non liceret Confessario vel unicam

peccatum manifestare Dicatque ei, quod quæ secum in foro conscientiæ agit, nequaquam posse à se cum judice communicari. Sive ergo sit nocens, sive innocens, hoc ipsi propter confeßionem factam in foro externo nec prodesse, nec obesse posse.

Si renuat confeßionem, dicendo: sibi non suppetere tempus sufficiens; respondeat: Gratiam DEI non esse alligatã tẽpori, cùm unico momẽto obtineri poßit. Quod si dicat: polliceri se vitæ emẽdationẽ si vita prorogetur, &c. subinferat: Voluntatem quidem hanc DEO placere, attamen DEO notum esse, an hoc promisso staturus sit. Interim certus sit DEO nihil gratiùs offerri posse, quam vitam ipsam, si quis volens lubens mortem patiatur.

Si dicat: Esse, qui graviùs illo deliquerint, attamen à DEO non puniri; Resp: Ipsis forsan in altera vita manere supplicia longè graviora, eaq; sempiterna. Dicendum potiùs cum S. Augustino: Domine, hic ure, hic seca, ut in æternum parcas. *Si horrorem infamiæ prætendat; dicendum est: satius est coram paucis hominibus infamari; quàm postea coram DEO, & omnibus creaturis ignominiâ æternâ affici. Demùm à DEO & Angelis non attendi; an quis infami supplicio sit affectus, sed an piè & Christianè obierit. Sicut patet in Latrone crucifixo, cui nemo crucis supplicium improperat, sed omnes contritionem ejus deprædicant.*

Volenti jam sua peccata sacramentaliter confiteri, hortetur ut integrè ea fateatur; certus quæ ei revelavit, æternô silentio sopienda fore, nec quidquam apud Iudicem pro vel obfutura; cùm Confeßio ad forum externum non pertineat.

Si in confeßione neget, quæ in judicio fassus est, conetur ipsum iisdem rationibus convincere, quibus in judicio convictus est. Insuper & aliis rationibus ad sin-

ceram confeßionem ſcilicet metu gehennæ &c. inducere conetur. Quod ſi perſtet in pertinacia, aſſeratq́; ſe pœnarum metu faſſum eſſe, quod non fecerat: Confeſſarius acquieſcat monendo eum, ut ſuam innocentiam DEO offerat, & ſiquidem mori debuerit, pro aliis ſuis peccatis mortem ſuam lubens oppetat.

Cæterum communiter non expedit, ſi innocentem quempiam in confeßione deprehenderis, idipſum Iudicibus denuntiare. Tum quia communiter id non credunt, tum quia eſſet contra ſigillum detegendo ejus mẽdacium extra confeßionem factum, & in confeßione cognitum, ſi abſq; licentia pœnitentis id faceres, tum etiam, quia etiam alii acciperent occaſionem peccata celandi.

Pœnitens maximè ob veneficium comprehenſus, interrogandus eſt an etiam alios falſo denuntiarit? ſi affirmat, ſubdendum teneri eum ſub gravi peccato & ſalutis diſpendio revocare. Si dicat ob metum novæ torturæ revocationem illam ſibi intollerabilem eſſe, tũc inducatur, ut in carcere faciat revocationem hanc coram aliquot teſtibus, qui eandem poſt mortem ejus, priùs propalent. Quodſi & hoc detrectet; ſaltim revocet immediatè ante mortem coram aliquot teſtibus. Poſſet quoquè in tali caſu diſsimulanter differri abſolutio, uſq; ad ipſum locum ſupplicii, ubi jam moralis eſt impoßibilitas, revocandi judicialiter, & diſpoſitus deniq; ad Sacramentalem Confeßionem vel contritionem ſaltim ſacramentaliter abſolvi.

Si quis crimen magiæ ſacramentalitèr confiteatur, inquirat qualitatem hujus ſuperſtitionis, an ex animo DEUM & Sanctos abnegaverit, an falſa de DEO & æternitate ſenſerit, an DEUM & Sanctos blaſphemavit, an dæmonem adoraverit, aut alicui in bonis & corpore nocuerit, an cum dæmone coierit &c.

Demùm ad contritionem eum diſponat, recitetq́; for-

mulam

mulam contritionis cum eo, & insuper illam contritionem generalem, quæ post conciones in cathedra legi solet, quæ incipit:

Ich armer sündiger Mensch. &c.

Ia grzeszny człowiek spowiádam się, &c.

Et si viderit contritum absolvat, instruatq; eum, quomodo deinceps fraudibus diaboli occurrat, & CHRISTO fidelius adhæreat.

De eductione Rei.

Reo ad mortem damnato, pridie quàm occidatur, præbeatur ei Sacra Communio, id enim & rei utilitas, & Sacramenti svadet reverentia. Vltima nocte ante supplicium reus non relinquatur solus, sed Sacerdos cum aliquot sæcularibus apud ipsum vigilet, totamq; noctem quantùm possibile est, piis admonitionibus & precibus cum ipso traducat. preces poterit has desumere quas ex devoto libello collegerit esse huic actui præcipuè necessarias. Orationes Actuum Fidei, Spei, Charitatis DEI, & proximi, Contritionis, resignationis, Gratiarum Actionis, maximè autem perlegat ei Testamentum spirituale, quod in Libris quibuscunq; potest invenire, maxime in libro infirmorum. Manè dum reus ex loco carceris, vel Custodiæ educendus est dicat ad eum Sacerdos.

NVn mein liber N. wollen wir eintreten den Weg des bitteren

Leydens/ den unser Herr JESVS gegangen ist/ Ihr sollt gedencken/ heyt seye der Carfreytag/ an welchen Christus den bittern Todt fur eych gelitten hat / darumb wollt ihr seinem Exempel nachfolgen/ und den bittern Todt auch fur ihm leyden.

NVże tedy moy miły N. chcemy teraz wstąpić ná drogę gorzkiey męki, ktorą chodźił zá was nász Pan IEZVS CHRYSTVS. Maćie wspomnieć sobie, że to dźiś iest święty wielki Piątek, ktorego CHRISTVS IEZVS zá was gorzką mękę ćierpiał; dla tego chćieyćie zá iego przykłádē postępowáć, y gorzką śmierć też zá niego ponieść.

Hinc Sacerdos præbeat illi crucem osculandam, dicens:

MEin lieber N. zum Zeichen das ihr freiwillig in CHRISTO begehret in den Todt zu gehen; so küsset das heilige Creutz/drucket dasselbe an euere Wangen/ und sprechet mit CHRISTO also.

Mein Vatter kan dieser Kelch nicht von mir gehen/ ich trincke ihn dann: so geschehe dein Will.

MOy miły N. ná znák że dobrowolnie chcećie z CHRYSTVSEM iść ná śmierć, więc cáłuyćie Krzyż Swięty, przyćiśnićie go do wászey twarzy y licá, y mowćie z CHRYSTVSEM ták:

Moy Oycze, nie możesz ten kielich odemnie odeyść áż go pić będę? niechże się tedy stánie wola twoiá.

Si legitur; Sacerdos oret cum eo.

O Herr JESV CHRISTE der du dich umb meinetwillen in

deiner Gefangnus hart binden/ und zu dem ungerechten Richtern hast fuhren lassen; sihe: zur Vergeltung dieser deiner Lieb lasse mich gern binden/ und zu dem gerechten Richtstul fuhren/ bitte nur umb diese Gnad/ du wollest mich zur Ehren deiner Gefangnus von den Stricken meiner Sunden auff-losen/ und mich von den Banden des bosen Feinds erledigen. Amen.

O Pánie IEZV CHRYSTE ktoryś ſię dla mnie w twoim więżieniu mocno y twárdo wiązáć, do nieſpráwiedliwych Sędźiow prowádźić dopuśćił; Pátrz ná odwdźięczenie tey twoiey miłośći, rad ſię dopuſzczam y dáię wiązáć. y do Stolicy ſpráwiedliwey ſądowey prowádźić; proſzę ćię tylko o tę łáſkę ábyś mię raczył ná cześć twego więźienia z więzow grzechowych rozwiązáć, y z káydan

ſzá-

szátáńskich y śidel uwolnić, Amē.

Inter exeundum Sacerdos dicat ad eum.

DAmit wir uns dem Leyden Christi gleichförmig machen/ so wollen wir letzund diesen Weg gehen/ zu Ehren des sauren Weges/ den unser HERR JESVS CHRISTVS gangen; als er an dem Charfreytag des Morgens von dem Rath/ und der gantzen Gemeine aus dem Haus/ Caiphæ, zu dem Richt-haus Pilati, ist gefuhret worden. darumb: gehet zu Ehren des Weges CHRISTI diesen ewren sauren Weg/ und gebt euch mit Gedult in das jenige/ was euch begegnen wird: schlagt eure Augen demuthiglich nieder/ und sprecht in ewren Hertzen/ mit mir/ folgendes Gebete.

Gebett so man zu Gericht gehet.

MEin allerliebster HERR JESV CHRISTE ich armer Sunder

ermahne

ermahne dich des elendigen Weges welchen du an dem Heiligen Charfreytag gangen bist/ als du von den Judischen Rath/ und allem Volck/ aus dem Haus Caiphæ zum Richthaus Pilati bist/ gefuhret werden/ gedenck o guttigster JESU wie viel Schimpf und Spott du auff diesem Weg gelitten/ und wie manchen sauren Schrit und Trit gangen bist. Gedenck wie dir das heylige Hertz in deinem Leib klopffte/ und wie hertzlich dir bang ware/ weil du wustest das du zum Richthaus gefuhret/ und zum allerbittersten Creutz des Todes wirdest verdamet werden/ sihe mein getreuster Erloser/ ietzund gehe ich auch solchen sauren Weg/ und werde zum strengen Richtstul gefuhret werden/ alwo man das Vrtheil des Todes wird uber mich ausprechen. Aber ach wie ein grosser Vnterscheid ist zwischen mir/ und dir; zwischen meinen/ und deinen Weg/ du warest gantz unschuldig/ und hattest nichts boses gethan; ich aber bin gantz schuldig/ und hab alles Vbels

gethan

gethan/ Du littest umb frembder/ und nicht um deiner Sunden Villen / ich aber leyde nicht umb frembder/ sondern umb meiner Sunden willen. Du wa-rest der unendliche GOTT / der aller Ehren wurdig wahr / ich aber ein armer Sunder der aller Straffen und Schanden wurdig ist. Ich hab den bittersten Todt/ und alle Straff verdienet / weil ich so viel Vbels begangen / un dich so schwerlich erzurnet habe. Es ist mir aber von Hertzen leid/ und bitte dich demuttiglich/ umb Verzeyhung/ O himmlischer Vatter verzeyhe mir meine Sunden/ und schencke mir die wohl verdiente Straffen. O Heylige Dreyfaltigkeit verzeihe mir meine Sunden und schencke mir die wohl verdiente straffen. O ihr Heyligen Gottes/ erlangt mir Verzeyhung meiner Sunden / und Nachlassung der wohl verdienten Straffen O HERR JESV CHRIST ich bitte dich durch den elendigen Weg welchen du zum Richterstul Pilati gangen bist erbarm dich meiner armen Seel/ wan

sie zu deinem Richter-stuhl wird gefuhret werden. O HERR JESV CHRISTE ich opffere dir diesen meinen angstigen Weg/ zu Ehren deinen spottlichen Wegs/ den du zu Pilato gangen bist. Ich opffere dir die Schamhafftigkeit meines Hertzens/ zu Ehren der Schamhafftigkeit deines H. Hertzens/ Ich opffere dir die Angst/ meiner Seelen zu Ehren der Angst deiner heyligen Seelen. Ich opffere dir meine offene Schand/ und Schmach/ zu Ehren deiner offenen Schand/ und Schmachs. O wolte GOTT! das ich umb deiner Ehren willen leyden mogte was ich umb meiner Sunden willen leyden muß. Wollte Gott! das ich mogte leyden wie die heyligen Martiren/ und nicht wie ein armer elender Sunder. Gleich wohl leyde ich alles gern umb meiner Sunden willen/ und gib mich mit Gedult in die wohl verdiente Straffe.

Verschaff nur: das mein Leyden zu meinem Heyl gereiche/ und ich dardurch Verzeyhung meiner Sunden erlange. Amen.

Tož po Polsku.

AZebyśmy się w cále do Męki CHRYSTVSOWEY stosowáli: więc tedy tę droge będźiemy odpráwiáć, ná cześć y chwałę, nie wdźięczney drogi, ktorą nász Pan IEZVS CHRYSTVS odpráwiał, gdy w Wielki Piątek ráno od rády Zydowskiey y wszystkiego pospolstwá z domu Káifászowego do domu sądowego Piłatá był prowádzon. Więc odpráwuyćie tę niemiłą y niesłodką drogę ná cześć y Chwałę drogi Páná nászego IEZVSA CHRYSTUSA; y zdawayćie się z ćierpliwośćią ná to, co was ma potkáć, spuśćie z uniżonośćią oczy wásze, y mowćie w sercu wászym ze mną nástępuiacą Modlitwę.

MO-

MODLITWA
Gdy ná ſąd idźie winny.

O Moy naykocháńſzy Pánie IEZV CHRYSTE! ia ubogi grzeſznik, przypominam ći owę twoię nędzną drogę, ktorąś był w Wielki Piątek odpráwił, gdyś od Zydowſkiey Rády, y wſzyſtkiego ludu z domu Káifaſzá, do Sądu przed Piłatá był prowádzon, pámiętay o nayłáſkáwſzy IEZV! ileś náśmiewiſk y záwſtydzenia ná tey drodze ćierpiał; y iák wiele ſmutnych krokow uczyniłeś. Pámiętay iáko ći twoie Serce Nayświętſze w Ciele twoim od lękánia kołátało; y iákoć ſerdecznie nudno y tęſkno było, gdyś wiedźiał, że máſz do ſądowey izby być prowádzon, y ná śmierć krzyżową oſądzony.

Pátrz o naywiernieyſzy Zbáwićielu! teraz też ia idę w tę niemiłą y gorzką drogę, y będę prowádzon do ſurowey ſądowey Stolicy, gdźie oſtátni dekret śmierći moiey będźie na mnie przeczytány. Ale ah! iák wielka rożność między tobą y mną, między twoią, y moią drogą. Tyś był cále niewinny, y niceś złego nie uczynił, ia záś ieſtem ták winny, y wſzyſtko złe uczyniłem. Tyś ćierpiał zá cudze nie zá ſwoie grzechy, ia záś ćierpię iuż nie zá cudze ále zá moie grzechy. Tyś był y ieſteś nieſkończonym BOGIEM, ktoryś wſzelkiey czći był godźien; ia záś ieſtem ubogim grzeſznikiem; ktorym wſzelkiey káry, y záwſtydzenia godźien. Iam ná nayokrutnieyſzą śmierć záſłużył y wſzel-

ką naywiękſzą kárę, gdyżem ták wiele złego popełnił, y Ciebiem ták ćiężko obráźił. Alećmi tego z ſercá żal, y proſzę ćię pokornie o odpuſzczenie. O Niebieſki Oycze! odpuść mi moie grzechy, y dáruy mi záſłużoną kárę.

O CHRYSTE IESV! odpuść mi moie grzechy y dáruy mi záſłużoną kárę.

O DVCHV Swięty! odpuść mi moie grzechy, y dáruy mi záſłużoną kárę.

O Swięta TROYCO! odpuść mi moie grzechy, y dáruy mi záſłużoną kárę.

O Swięta MATKO BOZA! uproś mi odpuſzczenie moich grzechow, y uwolnienie od záſłużoney káry.

O Swięći Páńſcy! uprośćie mi

odpuſzczenie moich grzechow, y uwolnienie od záſłużoney káry.

O Pánie IEZV CHRYSTE! proſzę ćię, przez owę nędzną drogę, ktorąś ſzedł do ſądowey Piłatá Izby, zmiłuy ſię nádemną, y duſzą moią, gdy do twoiey ſądowey Stolicy będźie prowádzoną.

O Pánie IEZV CHRYSTE! ofiáruię ći tę ſtráſzną drogę moię, ná cześć y chwałę twoiey hániebney drogi, ktorąś idąc do Piłatá odpráwił. Ofiáruię ći záwſtydzenie ſercá mego, ná cześć y chwałę záwſtydzenia Twego Przenayświętſzego Sercá. Ofiáruię ći troſkliwość ſercá, ná cześć y chwałę troſkliwośći y ſmutku Twoiey Przenayświętſzey Duſzy.

Ofiáruię ći publiczny wſtyd moy, y náśmiewánie ſię ze mnie, y urągánie

gánie, ná cześć y chwałę Twego publicznego wstydu, y urągánia się.

O gdyby to BOG dał! ábym dla twoiey chwały mogł ćierpieć, iáko Swięći Męczennicy, á nie iák mizerny, nędzny grzesznik.

Iednák że przećię chcę ćierpieć rad zá moie grzechy, y podáię się z ćierpliwośćią pod zásłużoną kárę. Spraw to tylko áby moiá męká byłá ná zbáwienie moie, á ia przez to dostąpił odpuszczenia wszelkich grzechow moich, Amē.

Si hac oratio ob longiorem viam non sufficiat, addātur aliqua ex excercitijs devotioribus, quæ in Libris potissimùm à piis Viris compositis possunt inveniri, sed poterūt etiam aliqui affectus repeti in præfata Oratione, cùm non adeo soleant carceres longè distare à Prætorio.

Cùm autem ventum fuerit ad locum Iudicij; Sacerdos, sic

 reum

reum alloquatur.

LIeber N. alhie ist der Orth alwo man euch/ uber ewer Leben wird examiniren/ und das gerechte Vrtheil sprechen. Weil euch diß sehr bitter furkommet/ so gedencket wie euch ein mahl zu Muth sein wird/ wan ihr vor dem Richter-Sthul Gottes stehen werdet. Also dann wird euch ewer Hertz taußentfaltig mehr klopffen als ietzunder: weil ihr damahls daß ieni-ge strenge Vrtheil must anhoren/ welches in Ewigkeit nicht wird wiederuffen werden. Damit ihr dan dorten ein gnadiges Vrtheil moget erlangen/ so bekennet hie GOTT und der Warheit zu Liebe/ was ihr Vbels gethan habt. Dann wie mehr ihr euch hie umb Gottes willen verschamet/ desto weniger werdet ihr in ieniger Welt verschamet werden.

Wann der Richter daß Vrtheil uber euch spricht/ so fallet auf eure Knie/ bieget euer Haupt/ und gedencket; ihr

wollet

wollet diß Vrtheil mit solcher Lieb annehmen / wie CHRJSTVS das strenge Vrtheil des Todes von Pilato hat angenommen / und sprecht dann in euren Hertzen

O CHRJSTE JESV! der du umb meinet willen unschuldig bist verurtheilet worden / zu Ehren deines strengen Vrtheilß / nehme ich hie ietzt auch diß strenge Vrtheil an / weil ich bey der Welt kein Gnad haben kan / so wollest mir Gnad und Barmhertzigkeit erzeigen.

Toż po Polsku.

MIły N. oto tu ieſt mieyſce gdźie was z żyćia wáſzego będą rozſtrzaſáli, y ſpráwiedliwą ſentencyą opowiedzą. Ponieważ wam to bárdzo ſię gorzko widźi, więc wſpomnićie iák ſię wam raz będźie to podobáło, gdy przed ſądową BOGA ſámego Stolicą ſtániećie. A ták wáſze ſerce będźie

po tyśiąc raz więcey pukáło ániżeli teraz, gdy będźiećie muśieli surowy dekret słyszeć, ktory ná wieki nie będźie mogł być odwołány. Ale áżebyśćie tám mogli łaskáwy dekret otrzymáć: więc przyznayćie się y wyznayćie dla BOGA y prawdy cośćie złego uczynili. Bo ile się tu więcey dla BOGA záwstydźicie, tym mniey będźiećie záwstydzeni ná támtym świećie.

Gdy ná was dekret wyrzecze Sędźia; to upadnićie ná wásze koláná, náchylćie głowę wászą, y pámiętayćie; ábyśćie ten dekret z táką miłośćią przyięli, iáko Pan CHRYSTUS surowy dekret śmierći od Piłatá przyiął, y mowćie tedy ná ten czás w sercu wászym:

O CHRYSTE IEZV! ktoryś dla

mnie niewinnie był ná śmierć ſkazánym, ná cześć y chwałę twey śmierći y oſtátniego ná ćiebie dekretu, przyimuię y ia ten ſurowy dekret; á ponieważ u świátá żadney łáſki nie znáyduię, więc mi ty raczyſz łáſkę y miłośierdźie wyświadczyć.

Si reus ligetur, dicat Sacerdos ad eum.

Nun reichet eure ſündige Hände dar/ und laſſet dieſelbige willig binden/ gleich wie CHRJSTVS ſeine heilige Hände dargereichet/ und dieſelbe umb eurent willen willig binden laſsen/ und ſprecht mit mir alſo:

Gebett zur Bindung der Handen.

O Gedüldigſter JESV der du dich umb meiner Willen nach deiner Verurtheilung/ hart binden/ und

an den Calvari Berg hast fuhren lassen/ sihe: Zur Vergeltung dieser deiser Lieb / lasse ich mich freywillig binden/ und zu dem bittern Todt fuhren. Bitte nur umb diese Grad / du wollest mich zu Ehren deiner Gefangnus/ von den Stricken meiner Sunden auflosen und von den schwaren Banden des besen Feindes erledigen. Amen.

Toż po Polsku.

NV podayćieſz teraz ręce wáſze y dayćie ie dobrowolnie wiązáć, ták iáko CHRYSTVS ſwoie Swięte ręce podał do wiązánia, y dał ie ſobie dla was wiązáć, y mowćie ták zemną.

MODLITWA

Przy wiązániu rąk.

O Nayćierpliwſzy IEZV, ktoryś ſię dla mnie po dekrećie

twárdo

twárdo związáć, y ná gorę Kálwáryi prowádźić dopuśćił. Oto ná odwdźięczenie tey ták wielkiey ku nam miłośći, dáię śię wiązáć, á ná gorzką śmierć prowádźić. Proszę tylko o tę łáskę: ábyś mię raczył ná chwałę twego więźienia z powrozow grzechow moich rozwiązáć, y z więzow ćiężkich złego nieprzyiaćielá uwolnić, Amen.

Aut si non sit ligatus educendus post latam sententiam Sacerdos dicat ad reum.

LIeber N. ihr habt nun euer Vrtheil angehoret/ und seit nun gewiß daß bey der Welt kein Gnad fur euch ist/ so sehet ihr nun/ das wahr ist waß David sprach: Besser ists das ich in die Hände Gottes/ als in die Hände der Menschen falle dan die Barmhertzigkeit

hertzigkeit Gottes ist sehr groß/ weil/ euch dan die Welt kein Gnad wil erzeugen/ so Wendet euch von gantzen Hertzen/ zu Gott dann bey den wird keinen bereuten Sunder die Gnad versagt. Ihr seid nun zwár von der Welt verurtheilt/ gleichwol werdet ihr uber ein paar Stunden vor dem Richter-Schul Gottes mussen erscheinen/ und von ihm noch einmahl geurtheilt werden. Damit ihr nun auch dorten nicht verliehret/ und daß allerschrocklichste Vrtheil der ewigen verdamnuß nicht moget empfāgē So wendet diese paar Stunden/ So ihr noch zu leben habt/ wohl an/ und bereitet euch mit allem Ernst zu einem Seeligen Todt/CHRISTVM JESVM den gestrengen Richter ruffet von gantzen Hertzen an/ damit er euch uber ein paar Stunden ein gnadiges Vrtheil sprache.

Po wiązániu rąk.

MIły N. iużeście wász dekret

uſłyſzeli, y bądźćie pewnym, że u świátá nie máſz dla was żadney łáſki, y nádźieie uwolnienia. Więc tedy pátrzćie że to prawdá co Dawid mowił: Lepiey ieſt że w ręce Boſkie w padam, á niżeli w ręce ludzkie, bowiem miłośierdźie Boſkie ieſt wielkie.

A ponieważ wam świát żadney łáſki nie chce świadczyć, więc ſię obroććie do BOGA z cáłego ſercá, bo u niego żadnemu ſkruſzonemu grzeſznikowi łáſká nie będźie odmowiona. Ieſteśćie w prawdźie od świátá oſądzeni, iednák będźiećie ſię zá dwie godźinie muśieli ſtáwić przed Stolicą Boſką, y ieſzcze raz być oſądzonym od niego. Y ábyśćie y tám nie ſtráćili y nie uſłyſzeli nayſtráſznieyſzego dekretu, wiecznego potępienia; więc

więc obroććie te dwie godźinie ná to dobrze, (przez ktore iesżcze żyć maćie) y przygotuyćie się ná zbáwienną śmierć, CHRYSTVSA IEZVSA surowego Sędźiego wzywayćie z cáłego sercá, áby ná was zá dwie godźinie łaskáwy dekret ferował.

Tandem interrogetur Reus per sequentia puncta cum summa recollectione ejusdem, post quam illa adhortatio facta est.

DJß wolt ihr ia thun? ℟. Ja.
Seyt ihr dan zu frieden daß ihr sterben musset? ℟. Ja

Wolt ihr mit Gedult eure Martyr auſtehen? ℟. Ja.

Verzeyhet ihr auch denen die euch zum Todt rerurtheiler haben? ℟. Ja.

Verzeyhet ihr auch allen denen/ die Vrsach eures Todes sein? ℟. Ja.

Wollet ihr auch euren Todt zu Ehren CHRISTI leyden? ℟. Ja

Ist es auch euch Leyd das ihr solche schware Sunden gethan habt? ℟. Ja.

Seind auch euch alle Sunden leyd die ihr all eure Lebtag begangen habt. ℟. Ja

Warumb aber seynd euch eure Sunden leyd? ℟. Weilen ich menen lieben Gott damit erzurnet habe.

Habt ihr dann Gott lieb? ℟. Ja freylich.

Warumb habt ihr ihn lieb? ℟. Weil er ein so lieber Gott ist.

Wie sehr liebt ihr ihn? ℟. Von gantzen Hertzen.

Wollet ihr auch den Todt fur ihn leyden. ℟. Ja

Wollet ihr auch aber den Todt fur ihn leyden / wann ihr unschuldig weret? ℟. Ja.

Warumb wolt ihr das thun? ℟. Weil Gott fur mich auch den Todt gelitten hat.

Wollet ihr auch in den Catholischen Wahren glauben sterben? ℟. Ja.

Glaube

Glaubt ihr auch alles was die H. Catholische Kirche glaubet? ℟. Ja.

Wann euch in euren Todt etwas gegen diesen Glauben einfiele/ soll auch dis gelten? ℟. Nein/ es soll nicht gelten

Wiederufft ihr dann solchen Gedancken? ℟. Ja ich wiederuffe ihnen.

Hoffet ihr auch bey Gott Gnad erlangen? ℟. Ja freylich.

Worauff hoffet ihr dann? ℟. Auff Gottes Barmhertzigkeit.

Worauff hoffet ihr mehr? ℟. Auff daß bittere Leyden CHRISTI.

Ist diß alles was ihr mir geantwortet hat/euer gantzer Ernst? ℟. Ja.

Wolt ihr darauff leben unb sterben? ℟. Ja

So seyd dann getrost/ und glaubt festiglich/ der liebe Gott werde euch nicht werstossen Sonderlich weil ihr hie auf dieser Welt eure Straff außstehet/ so wird euch GOTT in jener Welt nich noch einmal straffen.

Toż

Toż po Polsku.

A Chcećiesz to uczynić? Odp: Chcę.

A iesteśćie kontenći że umieráć muśićie? ℟. Iestem.

A chzećiesz z ćierpliwość á wászę mękę wytrzymáć? ℟. chcę.

A odpuszczacie tym ktorzy was ná śmierć osądźili? ℟. odpuszczam.

Odpuszczaćie też wszystkim ktorzy są przyczyną wászey śmierći? ℟. odpuszczam.

A chcećie też tę śmierć wászę ná cześć y chwałę śmierći CHRYSTVSA podiąć? ℟. chcę.

Záłuiećie też żeśćie ták ćiężkie grzechy popełnili? ℟. Záłuię.

Záłuiećie też zá wszystkie grzechy ktoreśćie przez cáłe żyćie wásze popełnili? Záłuię.

A czemuż żáłuięćie zá grzechy wáſze? ℟. Bom niemi mego miłego BOGA rozgniewał.

A kocháćieſz Páná BOGA? ℟. Kocham.

A czemuż go kocháćie? ℟. Bo BOG mi ieſt kochány.

A iákoż go kocháćie? ℟. Z cáłego ſercá, y duſzy moiey.

A chćielibyśćie też zá Niegō śmierć podiąć, gdybyśćie byli niewinny? ℟. Chćiałbym, y chcę.

A czemużbyśćie to chćieli uczynić? ℟. Bo też BOG śmierć podiął dla mnie.

A chcećie też w Wierze prawdźiwey Kátolickiey umieráć? ℟. chcę, y prágnę.

A wierzyćie też wſzyſtko co Kośćioł Swięty wierzy? ℟. Wierzę.

Gdyby ſię też wam co przećiwnego

wnego Wierze świętey w zgonie wáſzym zdawáć miáło, czyby to ważno u was było? ℟. Nie, y nie chcę, áby to ták ważyło.

Wyrzekaćie ſię tákich myśli? ℟. Wyrzekam ſię y owſzem.

Spodźiewaćie ſię też łáſki u BOGA doſtąpić? ℟. Spodźiewam.

Ná czym wáſzę nádźieię pokłádaćie? ℟. Ná ſámym miłośierdźiu Boſkim.

Ná czymże ieſzcze? ℟. Ná gorzkiey Męce Páná IEZUSOWEY.

Potwierdzaćie to wſzyſtko cośćie wymowili ſumnieniem? ℟. potwierdzam.

Chcećie w tym żyć y umieráć? ℟. Chcę y prágnę.

Więc bądźćie weſeli, y wierzćie że was miłośierny BOG od śiebie nie odrzući. A ponieważ ná tym

świećie wáſzę kárę ponośićie, iuż was więcey BOG ná támtym świećie karáć niebędźie.

N; HÆ Quæſtiones non omittantur, at ſi fortè hic non eſſet conveniens locus, & occaſio, proponantur in via, vel in carcere.

Dum educitur Reus Sacerdos ne illum præcedat, aut citiùs ambulet, quàm ipſe, multò minùs jubeat eum pergere, aut citiùs ambulare, licèt Lictor aut milites urgerent; quia poſſet incidere irregularitatem, procurando accelerationem mortis ejus, Quin potiùs quantum poteſt, retardet Reum; ut eò plùs temporis habeat orandi, & ad mortem ſe præparandi.

Si manus habeat Reus aliqualiter liberas, det ei Crucem portandam, ſæpiusq; oſculandam, & ad pectus ſuum applicandam, cum devoto ſemper ſuſpirio. ſc.

O Mein liebſter JESV! o mein hertzallerliebſter JESV! ach wie biſt du ſo ſchmertzlich an das Creutz angeheft worden; ach wie ein bittern Todt haſt du fur mich gelitten! &c.

O Moy naykocháńſzy IEZV! o moy z ſercá naymileyſzy IEZV! o iákoś to boleśnie do Krzy-

żá przybitym zoſtał; ách iák nie znośną y gorzką śmierć zá mnieś podiął, &c.

Dum educitur Reus ex Prætorio aut aliàs ſic eum alloquatur.

MEin lieber N. weil ihr ietzund zum Todt gehet/ und in Ewigkeit keine Zeit mehr haben werdet etwaß zu verdienen/ ſo thut ietzund euer beſtes/ und rufft GOTT von gantzen Hertzen an. Ich will langſam furbeten/ bettet mir andachtig nach. Sehet die Leyd nicht an/ damit ihr nicht verſtohret werdet/ ſchlagt auch alle andere Gedancken auſs eurem Sinn/ und gebt fleiſsig auff diſs krafftige Gebet acht/ ſo wird es euer betrubtes Hertz troſten/ und euch in eurem Todt krafft und Starcke mittheilen.

Toż po Polſku.

MOy miły N. ponieważ teraz ná

śmierć idźiećie, á ná wieki więcey czáſu mieć nie będźiećie, do záſłużenia ſobie czego, więc teraz czyńćie to ile możećie naylepiey co wam zbáwiennego, á wzywayćie BOGA z cáłego ſercá. Będę ia w przod mowił Modlitwę powoli, á wy zá mną nabożnie mowćie ią. Nie pátrzćie ná ludźi, áni ſię ogladayćie, ábyśćie nie mieli rozrywki: wybiyćie też wſzyſtkie wáſze myśli z głowy, y odrzuććie ie: y mieyćie dobrą reflexyą, y báczność ná tę pożyteczną modlitwę; á ták też poćieſzy wáſze ſtrapione Serce, y doda wam w śmierći wáſzey moc, y śiłę, użyczy do wytrwánia.

N. B. AD ſingula puncta & commata pariet Sacerdos, & reus eadem verba repetat. Pronuntiet etiam Sacerdos ſingula verba, tardè, clarè, & diſtinctè, ut etiam à circumſtantibus intelligi poſſit. Dum

Dum educitur Reus.

O Allerguttigster JESV! ietzund ermahne ich dich/ dess allerbittersten Weges/ so du mit deinen Schwerē Creutz/ auff den Berg Calvarie erbarmlich gangen bist/ durch diesen bittern Weg/ bitt ich dich demuthiglich/ du wollest mir armen Sunder ietzund barmhertzig sein.

O Allersuster JESV! siehe zu dieser Stund vom hohen Himmel herab/ und wende deine gnadige Augen auf mich elenden Sunder / der ich in grosser Angst den letzten Weg muß gehen.

Gedenck O liebster JESV! wie dir damahl zu Muth war/ als du von deinen Peinigern zum bittern Todt des Creutzes erbarmlich gefuhret wurdest/ so sey dan eingedenck. wie mir elenden Sunder ietzund zu Muth seye/ der ich auch mit grosser Angst zum bittern Todt gefuhret werde.

Gleich wie dann selbig-mahl alle

fromme Menschen/ mit dir Mitleiden hatten/ also hab auch itzt du/ und alle liebe Heiligen Mitleyden mit mir armen Sunder.

Ich bin zwar keines Mitleyden würdig/ dannoch bin ich so höchsten bedürfftig/ dann wan du mir O Gott! nicht gnädig bist so hab ich weder hier/ noch dort Gnad zu hoffen.

O du Creutz hangender JESU! Zu Ehren deines bluttigen Creutz Wegs/ gehe ich ietzund diesen sauren Weg/ und opfere dir alle meine Stritt auff.

O Wolte GOTT! daß ich auff solche weise konte zum Todt gehen wie du zum Todt gegangen bist/ und das ich köte fur dich leyden/ wie du fur mich gelitten hast.

Wolte Gott! daß ich gantz unschuldig ware/ und diesen meinen Todt umb der Gerechtigkeit willen ietzund leyden muste/ aber ach leyder! ich bin ein gottloser Sunder/ und hab diese Marter/ und Todt tausent mahl verdienet. Es ist mir aber von Hertzen leyd/ und

bitte

bitte dich demuttiglich/ umb Verzeyhung.

Verzeyhe mir o CHRISTE JESV! ach verzeyhe mir! und gedenck nicht mehr an den grossen Schmach so ich dir hab zugefugt/ alle meine Sunden/ die ich von Jugend auff iemahl begangen hab/ seynd mir von Hertzen leyd/ furnemblich darumb: weil ich dich meinen lieben GOTT so schwarlich beleidiget hab.

Du mein lieber GOTT hast mir alles guttes gethan/ ich aber undanckbahrer Sunder hab dir alles Leyds gethan. Meine schware Sunden haben dich auffs Creutz gebracht/ und haben dir meinem lieben Gott den bitteren Todt angethan. Drum ist es recht und billig/ daß ich in diß Vnglick geratten bin/ und ietzt zu meiner Schand den bittern Todt leyden muß.

O Du gerechter GOTT! ich lobe deine Gerechtigkeit/ und will ietzt und von Hertzen gerne disen smalichen Todt vberstehen. Nehm du den selben an/ zur Verschonung deines Zorns/ und

zur gäntzlicher Gnugthuhung der wohlwerdienten Straffen.

O CHRISTE JESV! gleich wie du am Oelberg zu deinen Vatter sprachst: Mein Vatter! kan dieser Kelch nicht von mir gehen/ ich trincke ihn dann: so geschehe dein Will/ also spreche ich auch von gantzem Hertzen/ zu deinem Himmlischen Vatter mit deinen eigenen Wortern/ und mit deinen Mund/ und Hertzen: Mein Allerliebster Vatter/ kan dieser Kelch nicht von mir gehen/ ich trincke ihn dann: so geschehe dein Wille.

Mein Hertz-Allerliebster GOTT kan dieser bitterer Todt der bitteren Pein und Todtes/ von mir nicht genommen werden/ es seye dan das ich ihn trincke: so geschehe dein Gottlicher Will.

O Suster JESV! gedenck wie dir damahl zu Muth und Hertzen war/ als du diese Worth sprachest: gedenck was vor Gewalt du deiner Natur anthatest; als du dich freywillig dem Gottlichen gerechten Willen wolle

kom-

kömẽtlich unterwarffest/ vñ gegẽ deine eigene Natur in dẽ Bitteren Todt dargabest/ worüber deine schwache Natur in solche Angst/ und Noth gerithe/ das alle deine Glieder erzitterten/ deine Haare gen Berg stunden/ dein Hertz in Leibe klopffte/ und der bittere bluttige Schweis von deinem gantzen Leib ausflosse/ und auff die Erde ranne. Du auch für grosser Angst so schwach und kraftlos wurdest/ daß du zu Boden fielest/ und in Todes Nöthen geritest. Mit dieser grossen Noth hab ich ein Hertzliches Mitleyden und es erbarmet mich deiner/ daß du mich zu erlösen/ in solches Leyd gerathen bist.

Ich bitte dich aber auch mein allerliebster JESV! du wollest auch mit mir elenden armen Sünder hertzlich Mitleyden tragen. Ich geb mich zwar freywillig in dẽ sehr bittern Todt gleich wohl entsetzet sich mein Hertz vñ meine Natur gewaltiglich dargegen. Drum bitte ich dich mein Herr/ starcke meine schwache Natur/ und verleyhe mir

Gnad instehendes Leyden und den so bittern Todt standhafftig zu ubertragen

O liebster Himmlischer Vatter! verleyhe mir deine Gnad/ und starcke mein blödes Hertz

O Guttister JESV! verleyhe mir deine Gnad/ und starcke meine schwache Natur

O Jungfraw MARJA! erwerb mir Gottes Gnad/ wende deine milde Augen zu mir/ und stehe mir treulich bey.

O lieber Heiliger Schutz-Engel! ach stehe mir bey/ und verlaß mich nicht in dieser grosser Noth. O ihr alle lieben Heiligen! ich ruffe euch treulich an/ und bitte demüttiglich/ umb JESV CHRISTI Willen/ ach kommet mir doch zu Hülff/ und stehet mir treulich bey/ in meiner letzten Noth.

Toż po Polsku.

O Naydobrotliwszy IEZV! teraz ći wzmiánkę czynię y

przy-

pominam owę bárdzo gorzką drogę gdyś z Krzyżem twoim ná gorę Kálwáryi nędznie ſzedł; przez tę gorzką drogę, proſzę ćię pokornie, ábyś mi teraz raczył być miłośćiw.

O Nayſłodſzy IEZV! ách weyzryi w tę godźinę z wyſokiego Niebá, y obroć twoie łáſkáwe Oczy ná mizernego grzeſzniká, ktory z wielkim ſmutkiem muſzę oſtátnią drogę odpráwiáć.

Pámiętay o Naykocháńſzy IEZV! iáko ći ná ten czás przykro było, gdyś od oprawcow do gorzkiey krzyżowey śmierći niemiłośćiwie był prowádzony; więc rácz ſobie wſpomnieć ná mnie iáko mi przykro, y nie ze ſmákiem mnie mizernemu grzeſznikowi, ktory tákże ná gorzką śmierć prowádzon ieſtem. Ták

Ták iáko ná ten czás wszyscy dobrzy ludźie z tobą ubolewáli, ták też miey y ty, y wszyscy mili Swięći użalenie zemną mizernym grzesznikiem.

W prawdźie nie iestem godźien żadnego użalenia, iednák go wielce potrzebuię. Bo gdy mi ty BOZE nie będźiesz miłośćiw, więc nie mam się áni tu, áni ná támtym świećie łáski spodźiewáć.

O IEZV Krzyż noszący, ná cześć y chwałę twoiey krzyżowey drogi y krwáwey, idę w tę gorzką drogę, y ofiáruię moie wszystkie kroki w twoie bołesne kroki.

O dałżeby to BOG! ábym tym sposobem mogł iść ná śmierć, iákoś Ty szedł ná śmierć y ábym ták mogł zá ćiebie ćierpieć, iákoś ty zá mnie ćierpiał.

Dałżeby to BOG! ábym ták był niewinny, á tę moię śmierć dla ſpráwiedliwośći mogł ćierpieć.

Ale áh mnie nieſtyty! wzdyżem ći ia to niezbożny grzeſznik, y záſłużyłem tę mękę y śmierć więcey ániżeli tyśiąc rázy. Alec mi z cáłego ſercá żal, y proſzę pokornie odpuſzczenie.

Odpuść mi o CHRYSTE IESV! ách odpuść mi! y nie pámiętay więcey ná ták wielką hánbę ktorąmem ći uczynił. Zá wſzyſtkie moie grzechy ktorem kiedykolwiek od młodośći moiey popełnił żáłuię z ſercá; oſobliwie dla tego żem ćiebie mego miłego Bogá ták ćiężko obráźił.

O moy kochány BOZE! wſzyſtkoś mi dobro wyświadczył: ia záś niewdźięczny grzeſznik wſzyſt-

kąmem ći żáłość zádał. Moie ćiężkie grzechy przybiły ćię do krzyżá, y byłyć okázyą gorzkiey śmierći. Dla tego słuszna żem w to nieszczęśćie wpadł: y teraz z moim wstydem tę śmierć podeymowáć muszę.

O spráwiedliwy BOZE! chwalę twoię spráwiedliwość, y chcę teraz z cáłego sercá tę wstydliwą śmierć podiąć. Przyimi ią ná oddalenie twego gniewu. y ná dosyć uczynienie záſłużoney káry.

O CHRYSTE IEZV! ták iákoś ná Gorze Oliwney do twego Oycá mowił: Moy Oycze, nie może sz ten kielich odemnie być oddalonym, áż go pić będę? więc stań się wola twoiá: Dla tego też wymawiam z cáłego sercá mego, twemi włásnemi słowy, twemi

usty y

uſty y ſercem do twego Niebieſkiego Oycá: Moy naykocháńſzy Oycze, nie możeſz ten gorzki kielich być odemnie oddalonym áż go pić będę? więc niech ſię ſtánie wola twoiá.

O moy z ſercá naykocháńſzy Boże! ieżeli nie można áby ten kielich gorzkiey męki y śmierći odemnie odſzedł áż go wypiię? niech ſię ſtánie wola twoiá.

O ſłodki IEZV! wſpomniey iákoć ſię tobie ná ten czás powodźiło, gdyś te ſłowá wymowił. Pámiętay iákoś wielki gwałt twoiey náturze uczynił, gdyś ſię dobrowolnie Boſkiey woli doſkonále poddał, y przećiwko twey włáſney nátury w nayſtráſznieyſzą, y gorzką śmierć rzućił. Przez co twoiá ſłába náturá w ták ćiężki ſmu-

tek, y w gwałt wpádłá, że áż wſzy-
ſtkie twoie żyły wzdrygnęły ſię,
twoie włoſy wzgorę podnioſły ſię.
twoie Serce w Ciele mocno puká-
ło, á gorzkie krwáwe krople z twe-
go ćiáłá bez miáry zćiekáły, y pá-
dáły ná ziemię. Y zoſtáłeś też
ſam z wielkiego ſmutku ták ſłá-
bym, y bez śiły, żeś áż do ziemi
upadł, práwie konáiący. W two-
im tym ćiężkim ſmutku mam wiel-
kie użalenie, y żalę ſię nád tobą,
żeś dla mnie ten żal miał.

Ale ćię też proſzę moy naymił-
ſzy IEZV: ábyś też raczył ze mną
mizernym grzeſznikiem ſerdeczne
mieć użalenie. Poddáię ſię w praw-
dźie dobrowolnie ná tę bárdzo
gorzką śmierć, luboć ſię ſerce mo-
ie wzdryga, y moiá náturá gwał-
townie ſprzećiwia. Dlatego pro-

ſzę ćię o moy Pánie! pokrzepcz moię ſłábą náturę, y użycz mi łáſki, moię náſtępuiącą mękę, y ták gorzką śmierć ſtátecznie znośić.

O kochány Oycze Niebieſki! użycz mi twey łáſki, y pokrzepczay moię ſłábą náturę.

O dobrotliwy Synu Boży! użycz mi łáſki, á pokrzepczay moię ſłábą náturę.

O ſłodki Duchu Swięty! użycz mi twoiey łáſki, á pokrzepczay moię ſłábą náturę.

O Swięta Pánno MARYA! uproś mi łáſkę Bożą, obroć twoie łáſkáwe oczy do mnie, y rácz mi wiernie być przytomną.

O miły Swięty Aniele Strożu! rácz być przy mnie, y nie rácz mię opuśćić, w tym moim ćieżkim przypadku y biedźie.

O Wszyscy Swięći Páńscy! wzywam was wiernie, y proszę pokornie, dla miłośći IEZVSA CHRISTVSA, ách ráczćiesz mi przybyć ná pomoc, y ráczćie być wiernie przy mnie w moiey ostátniey potrzebie, Amen.

Hic fiat aliqua morula, nè Reus nimium fatigetur; postmodùm det ipsi Quinq; Vulnera Crucis osculanda cum sequenti Oratione. Si placuerit: poterit post singulas Orationes addere: Pater, & Ave.

Osculum quinq; Vulnerum.

Zum Kuß der rechten Hand.

O Gecreutzigster JESV! mit Hertzlicher Lieb und Andacht / kusse ich die schmertzliche Wund deiner Heiligen rechten Hand / und bitte dich durch den grossen / schmertzen / so du darinnen gellitten hast / reiche mir deine rechte Hand und fuhre mich zu der Seligkeit / Amen.

Zum

Zum Kuß der linken Hand.

O Gecreutzigster JESV! mit Hertzlicher Lieb und Andacht kusse ich die schmertzliche Wunde deiner heiligen linker Hand/ und bitte dich durch den grossen Schmertzen/ so du darinnē gelitten hast/ verzeyhe mir alle meine Sunden/ so ich durch Unterlassung gutter Wercke begangen habe/ Amē.

Zum Kuß des rechten Fuß.

O Gecreutzigster JESV! mit Hertzlicher Lieb und Andacht kusse ich die schmertzliche Wunde deines heiligen Rechten Fuß/ und bitte dich durch den grossen Schmertzen so du darinnen gellitten hast/ verzeyhe mir alle meine Sunden; so ich mit Verrichtung böser Wercken begangen habe, Amen.

Zum Kuß des linken Fuß.

O Gecreutzigster JESV! mit hertzlicher Lieb/ und Andacht/ kusse ich

die schmertzliche Wunde deines Heyligen lincken Fuß; und bitte dich durch den Schmertzen so du darinnen gelitten hast verzeyhe mir alle meyne Sünden so ich mit bosen Gedancken begangē hab/ Amen.

Zum Kuß der Seiten Wund.

O Gecreutzigster JESV! mit hertzlicher Lieb und Andacht/ küsse ich deine süsse Wund deines Liebreichen Hertzens; und bitte dich durch die Grosse Lieb/ mit welcher du dieselbige empfangen hast; ach nehme meine Sundige Seele! wan sie von meinem Leib abscheidet/ in diese h. Wund/ A.

Toż sámo po Polsku.

Do pocáłowania prawey ręki.

O Vkrzyżowány IEZV! z serdeczną miłośćią, y nabożeństwem, cáłuię tę bolesną ránę twoiey

iey Swiętey práwey Ręki; y proszę ćię, przez wielką boleść, ktoraś w niey ćierpiał, poday mi twoię práwą Rękę, y prowadź mię ná zbáwienie, Amen.

Do pocáłowánia lewey Rekį.

O Vkrzyżowány IEzu! z serdeczną miłośćią y nabożeństwem cáłuię bolesną Ránę twoiey Sw. lewey Ręki: y proszę ćię przez wielką boleść, ktoraś w niey ćierpiał; odpuść mi moie wszystkie grzechy, ktorem przez opuszczenie dobrych uczynkow popełnił. Amen.

Do pocáłowánia práwey Nogi.

O Vkrzyżowány IEzu! z serdeczną miłośćią, y nabożeństwem

cáłuię

cáłuię bolesną Ránę twoiey świętey práwey Nogi; y proszę ćię przez wielką boleść ktorąś w niey ćierpiał; odpuść mi moie wszystkie grzechy, ktorem z uczynieniem złych spraw popełnił, Amen.

Do pocałowánia lewey Nogi.

O Vkrzyżowány IEZV! z serdeczną miłośćią, y nabożeństwē, cáłuię bolesną Ránę twoiey świętey lewey Nogi; y proszę ćię przez onę wielką boleść, ktorąś w niey ćierpiał, odpuść mi moie wszystkie grzechy, ktorem kiedykolwiek złemi myślámi popełnił, Amen.

Do pocałowania Boku.

O Vkrzyżowány IEZV! z serdeczną miłośćią y nabożeństwē

cáłuię,

cáłuię słodką Ránę twoiego w miłość bogátego Sercá, y proszę ćię przez wielką miłość z ktorąś tey Rány dostał, ách weźmi moię grzeszną duszę gdy z ćiáłá mego wynidźie, Amen,

SI reus petat haustum, detur ei vitrum Vini, quod Sacerdos prius benedicat, id quod semper fiat, quando Reus petit bibere.

Benedictio Vini.

DOmine IESV CHRISTE, qui in Cruce fel & acetũ bibisti: bene ✠ dic hoc vinum ut sit in confortationem animæ hujus captivi, contra omnes insidias hostis maligni. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Zum ersten Trunck spreche der arme Sünder also.

O Herr JESV CHRISTE! zu Ehren/ der Martyren/ und Gallen so du vor deiner Creutzigung zu Gottes Ehren versuchst hast/ wil ich jetzund diesen Tunck trincke/ in Nahmen Gottes Vatters/ Gottes Sohn/ Gottes Heiligen Geists. Amen.

Zum anderen Trunck.

O Herr JESV CHRISTE! zu Ehren/ des bitterē Durstes; so du am heyligen Creutz gelitten hast/ wil ich jetzund diesen Trunck trincken. In Nahm Gottes Vatters/ ꝛc.

Zum dritten Trunck.

O Herr JESV CHRISTE! zu Ehren des sauren Esigs so du am heiligen Creutz getruncken hast/ wil ich jetzund diesen Trunck trincken. In Nahmen: ꝛc.

Toż po Polſku.

Gdy pierwßy raz weźmie napoy wieźień, niech ták mowi:

O Pánie IEZV CHRYSTE! ná cześć y chwałę Męki twoiey żołći ktoreyeś przed twoim ukrzyżowániem ſkoſztował, chcę teraz ten napoy pić. W Imię Oycá, y Syná, y Duchá S. Amen.

Przy drugim napoiu niech mowi.

O Pánie IEZV CHRYSTE! ná cześć y chwałę twego gorzkiego prágnienia ktoreś miał wiſząc ná krzyżu, chcę teraz ten napoy pić. W Imię Oycá, y Syná, &c.

Przy trzecim napoiu.

O Pánie IESV CHRYSTE! ná cześć y chwałę kwáśnego octu, ktoryś ná krzyżu pił, chcę ia ten trunck pić. W Imię Oycá, &c.

Attendat Confessarius, nè nimiùm detur Reo, incidatq; in aliquam temulentiam, aliàs foret ineptus ad se disponendum ad mortem.

Si via longior sit, possunt valde utiliter recitari Litaniæ de Nomine IESV, de Passione Domini, Lauretana, de B. V. Dolorosa, quæ in Libris ad id paratis esse debent præstò. Sacerdos has Litanias oret alta voce dicatq; Reo, ut respondeat Miserere mei; vel Ora pro me. Roget insuper comitantes, ut simul orent respondentes: Miserere ei. vel Ora pro eo.

Poterit etiam utiliter recitari Rosarium, si via valde longa sit, & rogentur comitantes simul orare. Post singulas autem Decades interponatur Credo, ea intentione, nè dæmon contra fidem tentet moriturum.

Habeântur quoq; plures Orationes utiles, & huic tempori fatali percõmoda, ut sunt: cõmẽdatio sui ipsius Deo, & B. V. M, O Domina mea Sancta MARIA, &c. Sub tuum præsidium, &c.

Quando brevi venitur ad locum supplicii, tùm Sacerdos admoneat reum, ut faciat tres sequentes Orationes cum genuflexione inter procedendum, & tunc post singulam genuflexionem, interponatur una Oratio ex sequentibus.

Der erste Fuß-Fall.

O Herr JESV CHRISTE! ich ermahne dich des ersten Fußfalß/

so du

so du am heiligen Oelberg vor deinem Vatter thatest/ als du auf deine Knie fielest/ und ihn so hertzlich batest/ das er den bittern Kelch von dir abnehmen wolte. Zu Ehren dieses ersten Fuß-Fallß falle ich auf meine Knie. (hic genufle-ctat Sacerdos cum Reo.) und bitte von Hertzen/ O liebster Himmlischer Vatter verleyhe mir doch Gnad den bitteren Kelch des Tods zu deiner grossen Ehre standhaftiglich außtrincken.

Hic surgant, & inter eundum orent.

Der Andere Fuß-Fall.

O Herr JESU CHRISTE! ietzund ermahne ich dich des andern demuthigen Fuß-Fall/ so du am heiligen Olberg vor deinem Himmlischen Vatter thatest / als du fur grossen Leyd auf dein Angesicht fielest/ und ihn so hertzlich batest/ daß er den bittern Kelch von dir abnehmen wolte; zu Ehre dieses andern Fußfallß/ fall ich zum anderen mahl auf meine sundige Knie

(hic ambo genuflectant) und bitte von Hertzen-Grund/ o lieber Himmlischer Vatter! starcke mich in meinem Todt/ und Verleyhe mir ein seeliges Ende. Amen.

Hic surgant; & inter eundum orent.

Der dritte Fuß-Fall.

O Herr JESU CHRISTE! jetzund ermahne ich dich des dritten demuthigen Fußfallß so du zu deinem Vatter am heiligen Olberg thatest; als du fur todlicher Angst / auf die Erden nider fielest/ und ihn so hertzlich batest/ daß er den bitteren Kelch abnehmé wolte; Zu Ehren dieses dritten Fußfallß falle ich auff meine sundige Knie zum dritten mahl nieder. (hic ambo genuflectant, capite inclinato orent: biege mein Haupt zur Erden / und bitte von Hertzen Grund O lieber Himmlischer Vatter! nem auf mein arme Seele zu Dir in die ewige Freuden. Amen.

Toż po Polsku.

W drodze blisko placu trácenia, troie poklękánia.

O Pánie IESV CHRYSTE! przypominam ći owe pokorne poklękánie, ktoreś ná Gorze Oliwney uprzed Oycē twoim Niebieskim, uczynił, gdyś ná twoie koláná upadł, y iegoś ták serdecznie prośił, áby był raczył od ćiebie gorzki kielich męki oddalić. Ná cześć tego upádnienia pierwszego na koláná, y ia poklękuię, (*Hic genuflectat Sacerdos cum reo,*) y proszę z cáłego sercá: O miły Oycze Niebieski użyczże mi łáski, gorzki kielich śmierći státecznie wypić. *Hic surgant, & inter procedendum orent.*

Drugie poklęknienie.

O Pánie IESV CHRYSTE! teraz ći przypominam drugie poklęknienie pokorne, ktoreś uczynił przed Oycem twoim Niebieſkim, ná Gorze Oliwney, gdyś od wielkiego ſmutku ná Twarz upadł, y y iegoś ták ſerdecznie prośił, áby od ćiebie raczył kielich gorzkiey męki oddalić. Ná cześć tego drugiego poklęknienia, upadam ia drugi raz ná moie grzeſzne koláná, (*Hic ambo genufle*ct*ant*) y proſzę z cáłego ſercá: o miły Niebieſki Oycze! pokrzepczay mię w moiey śmierći, y użycz mi zbáwienny koniec. Amen.

Hic ſurgant & inter eundum orent.

Trzećie pokłęknienie.

O Pánie IESV CHRYSTE! teraz ći przypominam trzećie pokorne pokłęknienie, ktoreś ná Gorze Oliwney przed Oycem Niebieſkim uczynił, gdyś od śmiertelnego ſmutku, y boiáźni ze wſzyſtkim Ciáłem ná źiemię upadł, y iegoś ták ſerdecznie prośił. áby od ćiebie raczył był gorzkiey męki kielich oddalić. Ná cześć tego trzećiego pokłęknienia, upadam po trzećie ná moie grzeſzne koláná, (*hic ambo flectant, & capite inclinato dicant:*) náchylam głowę moię do źiemi, y proſzę z cáłego ſercá, o miły Oycze Niebieſki! weźmi moię grzeſzną duſzę do wiecżney rádośći, Amen.

Prope locum supplicij Oratio perutilis quæ nunquam intermitti debet.

JEtzund O guttiger Gott! komme ich algemach zu dem ienigen Ort alwo ich nach der Gerechtigkeit meine Straff empfangen werde / so ermahne ich dan dich o allersusster JESU! der grossen Angst und Noth / so dich damahl Anstiste / als du mit deinem Creutz zum Fuß des Bergs Calvarie gleichsam halb Todt ankamest / und für grosser Forcht des Todes urplotzlich nieder-fielest. O Guttigster JESU! der Berg Calvarie darauf ich sterben muß ist allernachst hiebey / und meine schwache Natur entsetzt sich sehr darfur: Der Geist ist zwar willig / daß Fleisch ist aber schwach. Drumb bitte ich demuttiglich / durch selbige grosse Angst so dich am Berg Calvarie zu Boden hat geworffen; ach starcke mein Schwaches Fleisch! und troste mein

betrubten Geist/ durch jene grausame Marter/ so du in deiner Creutzigung an Hand und Fussen gelitten hast/ seye demuthig gebeten/ daß du mir wollest verleyhen meine instehende Marter/ zu deiner grossen Ehr/ und meiner Seelē Heyl/ geduldig zu leyden. Ich bekenne vor dir o Herr! und vor der gantzē Welt/ daß ich diesen Schmalichen Todt/ wegen meiner Schwaren Sunden/ billig verschuldet hab. Drumm nimm ich auch ihn von gantzen Hertzē an/ und will ihn mit Gedult/ zu Gottes Ehren leyden.

Gleich wie mein liebster JESVS/ sein bitteres Leyden und Todt fur mich gelitten hat: also will ich ietzt auch diese Pein und Todt/ fur ihn gedultig leyden. Deß wegen opffere ich dir/ o allerliebster JESV! diesen meinen schmalichen Todt/ und alles was ich leyden werde/ zu Ehren deines bittersten Tods/ und aller Pein und Marter/ so du fur mich gelitten hast. Ich opffere dir meine Angst/ zu Ehren deiner Angst/ ich opffere dir meine Schād/

zu Ehren deiner Schand; ich opffere dir meine Schmertzen/ zu Ehren deiner Schmertzen/ uñ ich opffere dir mein Leben zu Ehren deines Lebens.

Von der Welt begehre ich keine Gnad/ von dir aber o JESU! begehre ich alle Gnad / gleich wie der Schecher am Creutz hat von dir Gnad begehrt/ als er mit reumittigem Hertzen/ zu dir o JESU sprach: sey meiner eingedenck/ wan du wirst kommẽ in dein Reich; Also sprech ich auch ietzt mit gantz bereuten Hertzen/ und mit starcken Vertrawen. Sey meiner eingedenck o barmhertziger JESU! droben in deinem Reich/ und nim meine arme Seele zu dir in Gnaden auff. Ach sprech doch auch zu mir/ waß du zum Schecher sprachest: warlich sag ich dir: heut wirst du bey mir sein in meinem Paradeys.

O Gnadigster JESU! wie gern wolte ich sterben wan ich versichert ware/ daß ich noch diesen Tag bey dir solle droben seyn/ in deinem Paradeys. Ich verhoffe es festiglich und verlasse

mich mit gantzen Vertrawē auff deine unendliche Barmhertzigkeit/ und auff dein bitter Leyden und Sterben und auff dein kostbaaren Werth deines rosenfarben Bluts: und auff die reiche Verdienst/ und allerkrefftigste Furbitt/ deiner glorwirdigsten Mutter/ und aller lieben Heiligen: welche ich von gantzen Hertzen/ und gantz vertraulich anruff / daß sie mich armen Sunder ihrer Furbitt/ und Verdiensten wollen theilhafftig machen.

Die meiste Forcht so ich hab/ ist diese: o mein JESV! wie ich vor deinē strengen Gericht ietzunder werde erscheinen. Dann ich weiss ungezweiffelt/ daß ietzt uber ein kleines meine arme sundige Seele / wann sie von meinen Leib abscheidet/ vor dein strenges Gericht werde gefuhrt werden / und uber mein gantzes Leben werde Rechenschafft mussen geben. O GOTT wie werde ich bestehen! O CHRISTE JESV! wie werd ich bestehen/ was werde ich sagen / wann du mich wirst fragen. Ich hab ia mein Leb-tag viel

tauſent Sundē gethan; ich hab mich von Kindheit auff dich mein liebſten Gott/ viel hundert tauſent mahl gar groblich erzurnet. Ich bekenne aber meine Schuld/ und klage mich ſchmertzlich an/ vor dir o guttiger GOTT! und vor allen Engelen und Heyligen. Mitt aller Vertraulichkeit bitt ich mit dem H. Dawid. Nicht gehe mit mir ins Gericht o allerguttigſter Herr! dann vor deinem Angeſicht wird kein Menſch gerecht erfunden; Jetzund in der Zeit der Gnad und Barmhertzigkeit/ bitt ich umb Barmhertzigkeit/ damit du mich o Herr in der Zeit der Gerechtigkeit/nicht wolleſt verdammē. Verzeihe mir o GOTT! ach verzeyhe mir umb JESV CHRISTI willen/ welcher am H. Creutz fur mich gebeten hatt.

Zur Gnugthuung meiner Straffen opffere und verehre ich dir mein allerliebſter GOTT! die uberfluſsige Gnugthuūg/ und das gātze bittere Leyden/ wie auch das Gottliche Blut deines Sohns JESV CHRISTI/ in glei-

chen

chē opffere ich dir auch die reiche Verdiensten der allerseeligsten Jungfrau MARJA/ und aller lieben Heiligen. Wie auch alle Heilige Messen/ welche in der gantzen Welt biss zum jungsten Tag gelesen werden. Jn welche alle ich mich befehle/ und von gantzen Hertzen begehre derselben theilhafftig zu werden. Amen.

Toż po Polsku.

TEraz, o dobrotliwy BOZE! przychodzę nie zádługo ná owe mieysce, gdźie według spráwiedliwośći moię kárę otrzymam. Więc przypominam ći o Nayslodszy IEZV! owę wielką boiáźń, y trwogę, ktora ćię ná ten czás nápádłá, gdyś z twoim krzyżem pod gorę Kálwáryi tákże w puł umárłym przyszedł, od wielkiey boiáźni śmierći ná źiemięś upadł. O dobrotliwy IEZV! Gora Kálwáryi ná

ryi ná ktorey umieráć mam w pobliſkośći, á moiá ſłába nátura bárdzo ſię tego wzdryga. Duchći w prawdźie ochotny, ále ćiáło ſłábe. Dla tego proſzę ćię pokornie, przez owę wielkie lękánie ſię, ktore ćię ná Gorze Kálwáryi o źiemię uderzyło, ách rácz pokrzepczáć moie ſłábe ćiáło, y poćieſz mego ſmętnego Duchá.

Przez owę ſtráſzną mękę, ktorąś pod czás ukrzyżowánia ná rękách y nogách ćierpiał, rácz być pokornie ubłagánym, ábyś mi użyczył moię náſtępuiącą mękę ná twoię większą cześć, y moiey duſzy zbáwienie ćierpliwie znośić.

Wyznawam o Pánie! przed tobą y przed cáłym świátem, żem tę wſtydliwą śmierć dla moich ćiężkich grzechow ſłuſznie záſłużył.

Dla tego też ią z cáłego ſercá przyimuię, y chcę ćierpliwie znieść ná chwałę Boſką; ták iáko moy kochány IEZVS ſwoię gorzką mękę y śmierć zá mnie ćierpiał, ták ia też chcę tę mękę y śmierć dla niego ćierpliwie znieść.

Dla tego ofiáruię ći o naymilſzy IEZV, tę moię hániebną y ſromotną śmierć, y to cokolwiek ćierpieć mam, ná cześć Twoiey gorzkiey śmierći, y wſzyſtkiey męki y boleśći, ktoreś ty dla mnie ćierpiał.

Ofiáruię ci moie lękánie ſię, ná cześć twego lękánia ſię, moię ſromotę, y wſtyd ná cześć Twoiey ſromoty y wſtydu, ofiáruię ći moię boleść, ná cześć twoiey boleśći, á ofiáruię ći też moie żyćie, ná cześć twego żyćia.

Od

Od świátá nie prágnę y nie żebrzę żadney łáſki, od ćiebie záś o IEZV! prágnę wſzelkiey łáſki, ták iáko Łotr od ćiebie łáſki prágnął, gdy ſkruſzonym ſercem do ćiebie o IEZV mowił: Pámiętay ná mnie Pánie! gdy przyidźieſz do Króleſtwá twego. ták też y ia z cále ſkruſzonym ſercem mowię, y z mocną ufnośćią: Pánie pomni ná mnie; o miłośierny IEZV, ná wyſokośći w Króleſtwie twoim, y przyimi moię nędzną duſzę w łáſce ſwoiey do śiebie, á mowże też do mnie coś do Łotrá mowił: Zá prawdę powiádam ći, dźiś ze mną będźieſz w Ráiu moim.

O w Łáſki bogáty IEZV! iákobym ia rad umierał; gdybym był pewnym, żebym ieſzcze dźiś miał bydź u ćiebie w twoim Ráiu. Spodźie-

dźiewam śię ſtátecznie, y ſpuſzczá
śię z zupełną ufnośćią, ná twoie
nieſkończone miłośierdźie, y ná
twoię gorzką mękę y śmierć, y ná
twoy drogi walor y ſzácunek two-
iey przenaydroższey Krwi; y ná
bogáte zásługi, y nayſkutecznieyſ-
ſzą przyczynę twoiey Przebłogo-
ſłáwioney MATKI, y Wſzyſtkich
Swiętych; ktorych z cáłego ſercá,
y z wielką ufnośćią wzywam; áby
mię mizernego grzeſzniká, ſwoich
zásług y przyczyn uczynili uczeſt-
nikiem.

Naywiękſza boiaźń ktorą mam,
ieſt tá o moy IEZV! iáko mam
przed twoim ſtráſznym ſądem ſtá-
nąć Bo wiem nie wątpliwie że w
krotce moiá grzeſzna duſzá gdy z
ſwego ćiáłá wynidźie, przed twoy
ſurowy ſąd będźie poprowádzona,
y z cá-

y z cáłego mego żyćia będźie muśiáłá ráchunek oddáć. O BOZE iákoż ia to wytrzymam? O CHRYSTE IEzu! iákoż ia to wytrzymam? á coż ia powiem, gdy mię się spytasz? Wszákem ći ia to przez cáłe żyćie ták wiele tyśięcy rázy zgrzeszył. od sámego dźiećińſtwá mego Ciebiem kochánego BOGA po sto tyśięcy rázy bárdzo niedyskretnie obráźił y rozgniewał. Alećiednák wyznáię moię winę, y skárżę się przed tobą, o dobrotliwy BOZE! y przed wszystkiemi Aniołámi twoiemi y wszystkiemi Swiętemi.

Z wszelką ufnośćią proszę ćię z Swiętym Dawidem: Nie wchodź zemną w sąd- O naydobrotliwszy Pánie! bo przed twoim Obliczem żaden człowiek nie będźie spráwiedliwym ználeźiony, Teraz w czá-

śię łáſki y miłośierdźia, proſzę ćię o miłośierdźie, ábyś mię pod czás Sądu y ſpráwiedliwośći nie raczył potępić. Przepuść mi Pánie BOZE, ách odpuść mi dla miłośći CHRYSTVSA Páná, ktory ſię ná krzyżu zá mnie modlił.

Ná doſyć uczynienie moiey káry, ofiáruię ći y dáię moy naykocháńſzy BOZE, zupełne zádoſyć uczynienie, y cáłą gorzką mękę, iáko też y uboſtwioną Krew twego Páná IEZVSA CHRYSTUSA, ofiáruię ći tákże bogáte zaſługi Przenaybłogoſłáwieńſzey MARYEY Pánny, y wſzyſtkich Swiętych, iáko też y wſzyſtkie Mſze, ktore w cáłym świećie aż do ſądnego dniá będą ſię odpráwowáć, ktorym ſię wſzyſtkim zálecam, y cáłego ſercá prágnę tych być uczeſtnikiem. Amen.

Si

SI ad locum supplicij ventum fuerit, Sacerdos inducat Reum, ut adhuc semel confiteatur, saltim ea, quæ magis gravant; aut ad minimum repetat unicum peccatum jam confessum, ut possit iterum absolvi, & Sacramenti Pœnitentiæ particeps fieri, quod ipsi maximè conducit ad satisfactionem peccatorum, & ad majorem gloriam in Cælis; & cùm non adsit sedes, aut locus commodè sedendi; genuflectat cum Reo in medio seu circuli seu coronæ circumstantium, & antequam incipiat confiteri oret cum eo sequentem formulam contritionis, Amen.

Modus excitandi contritionem.

O Allergüttigster JESU! alle meine Sunden seynd mir von Hertzen leid / weil ich dich meinen liebsten GOTT so offt und schwerlich erzurnet habe. Der du mich so sehr geliebet / das du dein Leben fur mich dargegeben / und dein kostbarliches Blut fur mich vergossen hast. Ach lieber JESU! verzeyhe mir umb deines bittern Leydens willẽ. Ich verzeyhe auch umb deiner Lieb willen allen denjenigen / so mich jemahl beleidiget haben; dann ich liebe dich / o mein JESU. und begehre dich zu lieben in alle Ewigkeit.

Toż po Polſku.

O Naygodnieyſzy IEZV! żáłuię zá moie wſzyſtkie grzechy z cáłego ſercá, żem ćiężko kochánego BOGA ták części, i ćiężko obráźił, y rozgniewał; ktoryś mię ták bárdzo umiłował, żeś y żyćie ſwoie zá mnie łożył, y Twoięś Krew przenaydroższą zá mnie wylał. Ach dobrotliwy IEZV! odpuść mi proſzę, dla twoiey gorzkiey Męki. Ia też odpuſzczam dla ćiebie wſzyſtkim tym ktorzy mię kiedykolwiek obráźili. Bo ćię kocham o moy IEZV! y prágnę ćię kocháć ná wieki, Amen.

SVb Confeßione ſeriò ipſum admoneat ad veram contritionem. & actualem amorem DEI eliciendum: quia eſt præcepti Divini, ut ajunt Caſuiſtæ, quod in articulo ſeu periculo mortis teneamur elicere actualem amorem DEI. Inducat etiam eum ad ignoſcendum inimicis, & iis, qui ad mortem ejus cooperati ſunt.

Non est necessarium festinare, cum lictores non poßint eum in tali actu interturbare. Idcirco faciat ibi officium suum cum magno zelo animæ istius miserrimæ Impositam pænitentiam unius circiter Orationis Dominicæ. Reus oret audiente Sacerdote: quâ finitâ dicat ei, ut omnes præsentes roget, pro ipso unum Pater. & Ave. *orare hoc modo:*

IHr meine liebe Freund/ ich bitte euch umb Gottes willen; verzeyhet mir mein boses Exempl/ und bettet nur ein eintziges Vatter unser, und Ave MARIA, Fur mich/ das mir GOTT ein seeliges End verleyhe.

Toż po Polsku.

MOi mili przyiaćiele, proszę was dla miłośći Boskiey, ábyśćie mi przebaczyli moy zły przykład, á mowćie tylko zá mnie iedno Oycze nász, y Zdrowáś MARYA, áby mi BOG użyczył szczęśliwe zkonánie.

Sacer-

Sacerdos cum Reo, & omni populo genuflectens oret alta voce unum Pater & Ave, *& postquam surrexerit dicat ad eum.*

NVn mein lieber N. gebt eich getrost in Willen Gottes/ dann mit diesen Todt bezahlet ihr ewre schwere Sunden. Die liebe Engeln sein gegenwartig/ welche ewre arme Seel in den Himmel tragen werden. Vor ewren letzten End kisset noch ein mahl das H. Creutz und sprecht mit Hertzen und Mund.

O Herr JESV CHRISTE! in deine H. Hande Befehle ich mein Geist/ JESV du Sohn Dawids erbarme dich meiner.

O Gecretzigster JESV! sey mir gnadig.

Tož sámo po Polsku.

TEraz moy miły N. zdaycie się ná wolą Boską z wszelką poćie-

chą, bo tą śmierćią płáćićie zá wszystkie wasze grzechy. Mili Aniołowie są przytomni, ktorzy ubogą duszę wászą do Niebá zánieszą. Przed wászym ostátnim końcem, pocáłuyćie ieszcze Swięty Krzyż, y mowćie usty y sercem.

O Pánie IEZV CHRYSTE! w twoie święte ręce polecam duchá mego.

IEzu Synu Dawidá, zmiłuy się nádemną.

O Vkrzyżowány IEzu! bądź mi miłośćiw.

Dum ligatur Reus, dicat Sacerdos.

GEdenckt o lieber N. wie unser Herr JESVS CHRJSTVS vor seiner Creutzigung mit seiner beiden Armē so hartiglich an daß H. Creutz sey gebunden / und gleich darauff so schmer=

schmertzlich sey gecreutziget worden. Zu Ehren dieser schmertzlicher Bindūg leydet auch auch diese eure Anbindung/ damit euch GOTT von den Banden eurer Sunden auffl ose.

Tož po Polsku.

PAmiętayćie y wspomniyćie miły N. iáko nász Pan IEZVS CHRYSTVS przed swoim Vkrzyżowániem był okrutnie ná obudwu rámionách zwiazány, á záraz potym boleśćiwie ukrzyżowánym. Ná cześć y chwałę ták twárdego wiązánia, ćierpćie też te wásze związánie, áby was tesz Pan BOG z więzow grzechowych uwolnił.

§ I.

SI Reus sit capite plectendus, Sacerdos comitetur eum ad locum supplicij, quò ducitur à lictoribus, interim eum consolans, & ei dum oculi velantur, dicat sequentem Orat. unculá.

ORATIO.

Dum ligantur Rei oculi.

O Herr JESU CHRISTE! zur Ehren der schmach da mann dir deine H. Augen verbunden hat/ lasse ich mir gern meine sündige Augen verbinden.

Toż po Polsku.

O Pánie IEZV CHRYSTE! ná cześć y chwałę owey háńby, gdy ći twoie święte Oczy záwiązano, rad dopuszczam sobie moie grzeszne oczy záwiązáć.

Dum nudatur Cervix.

O Liebster JESU! gedenck der grossen Schmachhafftigkeit/ so du in deinem Leyden gelitten hast/ als man deinen keischen Leib entbloset hat; zu Ehren deiner Entblosung/ offere ich dir diese meine schmaliche Entblosung.

Toż po Polſku.

O Naykochańſzy IEZV! wſpomni ná wielką háńbę, ktorąż pod czás męki twoiey ćierpiał, gdy twoie Przenayświętſze Ciáło ſromotnie obnażono; ná cześć twego obnażenia, ofiáruię ći te moie ſromotne obnażenie.

Sacerdos ſubinſerat.

NVn ſprecht mit mir dieſe kräfftige Wort: JESVS MARJA! 3. repetantur. JESV! dir lebe ich; JESV! dir ſterbe ich/ JESV! dein bin ich. Todt und lebendig JESV! dich liebe ich von Grund meines Hertzens.

O GOTT! ſei mir armen ſunder genadig.

O GOTT! ſey mir armen Sunder barmhertzig.

O Herr! in deine Hände befehle ich meinen Geiſt. O Guttigſter JESV! nehme auff meinen Geiſt.

Toż po Polsku.

TEraz mowćie ze mną, te skuteczne słowá: IESVS, MARYA. IEZVS, MARYA, IEZVS MARYA. IEZV! tobie ia żyię, IEZV! tobie umieram. IEZV! ćiebie kocham z cáłego sercá mego.

O BOżE! bądź miłośćiw mnie grześznemu.

O BOżE! zmiłuy się nádemną grzesznym.

Pánie! w ręce twoie polecam duchá mego.

O Dobrotliwy IEzu! przyimi duszę moię.

Hic Sacerdos per duos passus ab ab ipso discedens seu stans dicat.

NVn wollen wir noch zu Ehren deß Todtes CHRISTI, ein Vatter Unser, und Gegrüsset seist du MARIA betten, Toż

Toż po Polſku.

TEraz ieſzcze będźiem ná cześć śmierći Páná IEZUSA Oycze náſz y Zdrowáś MARYA mowić.

Oycze náſz, Zdrowáś, &c.

NOta benè: quod conſultum ſit ut Sacerdos cum Lictore antequam exierint, vel etiam pridiè conveniat, Reũ non priùs debere ab ipſo capite plecti, quàm ſub Pater noſter. *quando ſcilicèt ab ipſo receſſerit, aliàs poſſet ipſe Sacerdos feriri, aut vulnerari.*

Cùm primùm capite plexus eſt: Sacerdos altùm inclamet.

IESVS MARIA! O IESV ſey der armen Seel gnadig/ und barmhertzig.

Toż po Polſku.

IEZVS MARYA. O IESV! bądź miłośćiw tey ubogiey Duſzy.

Deinde alta voce dicat aſtantibus.

O Ihr liebe Leuth laſt uns doch nieder knien/ und fur die arme Seel ein-

ein Vatter unser, und gegrusset seist du MARIA betten.

Vatter unser &c. Gegrusset seyst du MARIA, &c.

GOTT gebe der armen Seel ein ewige Ruhe. Amen.

Toż po Polsku.

MOi mili ludźie ráczmysz poklęknąć, á zá tę ubogą duszę zmowmy Oycze nász, y Zdrowáś MARYA. &c.

Oycze nász, &c. Zdrowáś M. &c.

BożE day wieczne odpocznienie tey ubogiey duszy, Amen.

DEmùm faciat exhortationem ad circumstantes, ut caveant sibi à simili delicto propter quod ille miser plexus est.

§ II.

SI Reus sit suspendendus, Sacerdos comitetur eum ad patibulum; ascendatq; post eũ tres aut quatuor gradus, interim dans Crucem osculandam dicat:

Nun

NVn küsset zum letzen mahl daß H. Creutz/ und gedenckt wie unser Herr JESVS CHRJSTVS mit den Creutz sey auffgehebt/ und aller Welt furgestellet worden. Drumb steigt jetzund umb seiner Lieb willen an ewer Creutz/ und zu seiner Ehren leydet den bittern Todt mit ihm. Sprecht ohn Vnterlaß mit ewrem Mund und Hertz folgenden Seufftzer.

JESVS, MARJA/! (ter repetatur idem) JESV! dir lebe ich. JESV! dir sterbe ich. JESV! dich lieb ich. von Grund meines Hertzens.

O JESV! sey mir armen Sunder genadig und barmhertzig/ (ter repetatur etiam idem affectus)

O HERR! in deine Hande befehle ich mein Geist.

Toż po Polsku.

TEraz ostátni raz cáłuyćie Sw: Krzyż, á pámiętayćie y wspomnićie: iáko nász Pan IEzus Chrystus z Krzyżem był podniesiony:

Dla

Dla tego teraz wstępuiećie dla woli y miłośći Boskiey ná wász krzyż, y ná iego cześć y chwałę ćierpćie tę gorzką śmierć z nim. Mowćie, bez przestánku usty y sercem nástępuiące westchnienie.

IEZUS MARYA! IEZUS MARYA! IEZUS MARYA!

IEZU! tobie umieram! IEZU tobie żyię, IEZU! ćiebie kocham z cáłego sercá mego.

O BOŻE! bądź miłośćiw mnie grzesznemu.

O BOŻE! bądź miłośćiw mnie grzesznemu.

O BOŻE! bądź miłośćiw mnie grzesznemu.

O BOŻE! zmiłuy się náde mną grzesznikiem.

Pánie! w twoie ręce polecam duchá mego.

Pánie

Pánie! w twoię śmierć polecam śmierć moię.

Dum pendet, continuò ad eum clamet.

O JESV! sey mir gnädig/ o JESV! sey mir barmhertzig/ o JESV! verzey mir meine Sunden.

O JESVS MARJA! stehet mir bey.

JESVS MARJA! verlasset mich nicht

JESVS MARJA! kommet mir zu Hilff.

O GOTT! erbarm dich meiner nach deiner grossen Barmhertzigkeit.

O JESV! erbarm dich meiner umb deines bittern Leydens willen.

O Heiliger Geist! erbarm dich meiner/ umb deiner unendlichen Guttigkeit willen.

O Heilige MARJA! erbarm dich meiner; und bitt fur mich deinen liebē Sohn.

O ihr liebe Heligen! erbarmet euch

meiner/

meiner/ und bittet fur mich den lieben GOTT.

O H. Schutz-Engel! erbarm dich meiner/ und nehme auf meine arme Seel.

Herr! in deine Hände befehle ich meinen Geist. Herr! in deine Seel befehle ich meine Seel. Herr! in deinen Todt befehle ich meinen Todt. JESV! in dich glaube ich. JESV! auff dich hoffe ich. JESV! dich liebe ich/ von Grund meines Hertzens.

Toż po Polſku.

O IEzu! bądź mi miłośćiw. O IEzu! zmiłuy śię nádemną. O IEzu! o IEzu! odpuść mi moie grzechy.

IESVS MARYA! ſtoyćie przy mnie, IEzus MARYA! nie opuſzczayćieſz mnie, IEzus MARYA! przyidźćie mi ná pomoc.

O BOżE! zmiłuy śię nádemną, według

według twego wielkiego miłośierdźia.

O IEZU! zmiłuy śię náde mną, według twoiey gorzkiey Męki.

O Swięty DVCHV! dla twoiey nieſkończoney dobroći, zmiłuy śię nádemną.

O Swięta MARYA! zmiłuy śię á proś zá mną twego SYNA.

O Swięći Boży! zmiłuyćie śię ná demną, á prośćie zá mną miłego BOGA.

O Swięty Aniele Stróżu! zmiłuy śię nádemną, á weźmi Duſzę moię.

Pánie w twoie ręce polecam Duchá mego.

Pánie w twoiego Duchá, polecam Duchá mego.

Pánie w twoię śmierć, polecam śmierć moię.

IEZU! wierzę w ćiebie, IEZU!

mam

mam w tobie nádźieię, IEzu ćiebie kocham z cáłego sercá.

SI diutiùs vivat, repetātur prædicta, attamen consultum est, ut dum adhuc vivit, Sacerdos roget populum, ut altà voce, & flexis genibus oret pro eo unum Pater, *&* Ave MARIA, &c.

Consultum quoq; est, ut sæpè faciat manu signum Crucis, versus patibulum ad fugandos dæmones; ne morituriturum suis tentationibus seducant, faciendo ergo Crucem dicat:

ECce Cru† cem Domini, fugite partes adversæ, vicit Leo de tribu Iuda Radix David. Conjuro vos omnes dæmones malignos, & præcipio vobis, ut non audeatis accedere, nec molestare creaturam istam, insignitam signaculo Sanctissimæ TRINITATIS, † Exurgat † DEVS, & dissipentur inimici ejus, & fugiánt eum qui oderunt eum, à facie Ejus. Sicut deficit fumus, deficiant, sicut deficit cera à facie ignis, sic pereant peccatores, à facie DEI. Bene-

Bene † dicat Tibi DEVS, † & cuſtodiat te, oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui, convertat vultum ſuum ad te, & det tibi vitam æternam, Amen.

§ III.

Si autem Reus deberet more militari ſclopetis traÿci, dicat prius in ipſa acie ſequentem Orationem.

O JESV! o getreuer Heyland! ich bitte dich durch deine 5 Wunden/ welche du wegen mir auß Liebe gegen mir / empfangen haſt; begnade mich und verwunde mit den feurigen Pfeilen deines verwundten Hertzens / ſo will ich alſobald von allen Creaturen abſcheiden / und abſondern alle meine Sinn und Gedancken.

O JESV ich wart nur auf dich/
Schiß dein Liebs Pfeil auch auf mich!

Toż po Polſku.

O IEzu! o wiernie kocháiący Zbáwićielu! proſzę ćię przez twoie pięć Ran, ktoreś dla mnie

z miłośći podiął, obdarz mię y rań mnie ogniſtemi poſtrzałámi twego zbáwiennego Sercá; gdyż wnet mam odeyść od wſzyſtkich kreatur, y być oddalonym myślą y zmyſłami.

Addantur ſuperiores affectus Jaculatorij, fol. 93 *aut* 94.

§ IV.

Si Reus ponitur in terra ad rotifragium, dicat:

O Herr JESU CHRISTE! ich bitte dich von Hertzen/ durch den jenigen ſchweren Fall/ als dich deine Peiniger nieder geworffen/ auf daß harte Holtz deines H. Creutzes; und dich alſo nach der Länge/ und nach der Breite auf das Creutz auſgeſtreckt haben/ gib mir auch jetzund in dieſer meiner Auſtreckung/ und harten Auſdehnung/ Gnad und Hilff/ ſtarck und Krafft; daß ich alles beſtendig leide/ und uberſtehe; und durch keine Mar-

ter noch Pein/ von dir meiner JESV abgewendet werde sondern bey dir treulich verharre / biß an meines letztes End. O JESV! erbarm dich meiner.

Toż po Polsku.

O Pánie IEZV CHRYSTE! proszę ćię z sercá, przez owe ćięszkie pádnienie, gdy ćię twoi krzyżownicy gwałtem o źiemię rzućili, ná twárde Drzewo twego Swiętego Krzyżá; y ćisz ćię wzdłuż y w szerz ná Krzyżu wyćiągnęli, day mi teraz tę łáskę, pomoc, moc, y siłę przy moim wyćiągnieniu, ábym wszystko ćierpliwie zniosł, y státecznie wytrzymał! y przez żadne męki, od ćiebie moy IEZV nie był oddalony; ále ábym raczey wiernie wytrwał przy Tobie, áż do ostátniego zgonu żyćia mego. O IEZV! zmiłuy się nádemną.

NB; DVm fractio membrorum ab infra fit, nimirum à pedibus sursum procedendo.

Ad dextrum pedem.

O HERR JESV CHRISTE! O stehe mir bey/ durch die Schmertzen/ und Durchstechung deines H. rechten Fuss/ damit ich auch die Zerbrechung meines rechten Fuss/ mit Gedult mochte austehen / und ubertragen.

O JESV! erbarm dich meiner.
O JESV! sey mir gnadig. O JESV! JESV!

Toż po Polsku.

O PANIE IEZU CHRYSTE! O racz być przy mnie, przez one boleśći, y przebićie twoiey świętey práwey Nogi, ábym ia też mogł wytrzymáć ćierpliwie połománie moiey práwey nogi

O IEZU! zmiłuy się nádemną.

O IEzu! bądź mi miłośćiw.

O IEzu! IEzu! &c.

Ad sinistrum pedem.

O HERR JESV CHRISTE! stehe mir bey/ durch die grausame Schmertzen/ und Durchborung deines H. lincken Fuß damit ich auch die Zerschmetterung meines lincken Fuss/ mit Gedult leyde und uberstehe.

O JESV! erbarm dich meiner!

O JESV! sey mir gnädig.

O JESV! O JESV!

Toż po Polsku.

O PANIE IEZV CHRYSTE! rácz być przy mnie, przez one okrutne boleśći y przewierćienie twoiey Swiętey lewey Nogi, ábym ia też pogruchotánie moiey lewey nogi, mogł wytrzymáć ćierpliwie.

O IEZV! zmiłuy się nádemną.

O IEZV! bądź mi miłośćiw,
o IEZV! IEZV! &c.

Ad levam Manum.

O HERR JESU CHRISTE! stehe mir bey/ und komme mir zu Hilf mit deiner H. lincker Hand/ welche für mich gantz grausam ans Creutz ist genagelt worden; auf daß ich auch die Zerbrechung meiner bösen lincker Hand/ gedultig leyde und uberstehe.

O JESU! erbarm dich meiner.
O JESU! sey mir gnädig.
O JESU! JESU/

Toż po Polsku.

O Pánie IEZV CHRYSTE raćz przy mnie być; y przyśći mi ná pomoc; z twoią Swiętą ręką ktora dla mnie okrutnie do Krzyżá przybita; ábym połamanie moiey złey ręki ćierpliwie znieść mogł, y wytrzymáć.

O IEZV! zmiłuy śię nádemną
O IE.

O IEZV! bądź mi miłośćiw,
O IEZV! IEZV!

Ad dextram manum.

O HERR JESV CHRJSTE! stehe mir bey und komme mir zu Hilff/ mit deiner H. rechter Hand/ in welcher du am Stamm deß H. Creutzes/ so bittere Schmertzẽ gelliten hast; unde gib mir auch Gnad: daß ich diese jammerliche Schmertzen/ meines sündigen lincken Arms/ mit Gedult leyde/ und uberstehe.

O JESV! erbarm dich meiner.
O JESV! sey mir gnadig.
O JESV! o JESV!

Toż po Polsku.

O Pánie IEZU CHRISTE! rácz być przy mnie, y przybądź mi ná pomoc, z swoią świętą práwą ręką, w ktoreyeś ná drzewie krzyżowym wielką boleść ćierpiał, day mi tę łáskę, ábym tę niezmierną

boleść moiey práwey ręki grzeſz-
ney, ćierpliwie znioſł, y wytrzy-
mał.

O IEZU! zmiłuy śię nádemną.
O IEZU! bądź mi miłośćiw.
O IEZU! o IEZU! &c.

Ad pectus.

O HERR JESU CHRISTE! ſtehe mir bey/ und erbarm dich meiner/durch die groſſe Schmertzē/ und Pein/ welche dein H. Bruſt/ und gantzes mildreiches Hertz/ in deiner jammerlicher Creutzigung erlitten hat; daß ich auch dieſe meine Hertzens Stoß/ mit Gedult leyde/ und uberſtehe.

O JESU! erbarm dich meiner.
O JESU! ſey mir gnadig.
O JESU! o JESU.

Toż po Polſku.

O Pánie IESV CHRYSTE! rácz być przy mnie, y zmi-
łuy śię nádemną, przez onę wielką
mękę

mękę, y boleść, ktorą twoie bolęściwe Serce y święta Pierś, w twoim okrutnym ukrzyżowániu ćierpiało, ábym też to mego sercá y pierśi ztłuczenie z ćierpliwośćią mogł znieść y wytrzymáć.

O IEzu! zmiłuy się nádemną.

O IEzu! badź mi miłośćiw.

Ad Collum.

O Herr JESV CHRISTE! stehe mir bey und erbarm dich meiner/ durch die Gall und bittere Verletzung deines H. Schlunds/ und Hals/ am H. Creutz; und gib mir Gnad/ das mir diese Abstessung meines Halses/ gereiche zum Anfang des ewigen Lebens

O JESV! erbarm dich meiner.

O JESV! sey mir gnadig;

o JESV! o JESV!

NOta 1mò. Licèt distinctim ad uniuscujusq; membri fractionem sint affectus hic positi; satius erit imo via eos prope locum supplicij, aut quando, ligari debet jam in terra ad palos infixos terræ; cum reo dicere;

quia ob dolorem quem in fractione patitur, nequaquam recollectionem debitam habere poterit, sed satius sub tempus fractionis repetantur illi breves affectus, qui agonizanti in patibulo solent ingeminari, Folio superiùs. Vel etiam illa inferiùs posita suspiria agonizantis Folio

NOta 2. Si autem à collo incipiat rotifragium omissis omnibus superioribus Orationibus, antequam fiat; (Ad primam enim collifractionē spiritus præcluduntur ad loquendum; & donec omnia membra confracta fuerint plerumq; mori debent Rei) ideò sequentes affectus dicendi sunt.

O HERR JESU CHRISTE! ich begehre und verlange/ daß dein allerheiligster Nahmen JESU/ sey mein letztes Wort/ welches ich aussprechen werde.

O Herr JESU CHRISTE! ich begehre und verlange/ daß dein H. Angesicht/ mein erster Augenblick seye in den ewigen Leben.

O Herr JESU CHRISTE! ich begehre und verlange/ daß mein letzer Seufftzer zu dir seye/ und mein letzes weh/ welches ich leyden muß.

O Herr JESU CHRISTE! ich begehre und verlange/ daß du o JESU! sein wollest mein Geleit auß

diesem elenden in daß ewige Leben.

O Herr JESU CHRISTE! ich begehre und verlange / daß dein H. funff Wunden sein sollen mein letzter Trost/ und meine letzte Hilff Amen.

O JESU! dir lebe ich/ o JESU! dir sterbe ich/ o JESU! dein werbleib ich/ Todt und lebendig.

O JESU! in dein H. Hände befehle ich mein Geist. Amen.

So sey dann an diesen Ort.
JESUS! JESUS! mein letztes
Wort Amen.

Toz po Polsku.

O Pánie IEZV CHRYSTE! prágnę, y żądam, áby Nayſłodſze Imię twoie IEZVS było moie oſtátnie ſłowo, ktore mam wymowić.

O Pánie IEzu CHRYSTE! prágnę y żądam, áby twoiá Nayświętſza Twarz, byłá mi naypierwſzym weyżreniem w Kroleſtwie Niebieſkim. O Pá-

O Pánie IEZU CHRYSTE! prágnę y żądam, áby oſtátnie moie do ćiebie weſtchnienie, y moy oſtátni bol był, ktory mam wytrzymáć.

O Pánie IEZU CHRYSTE! prágnę y żądam tego, ábyś ty IEZU raczył bydź moim przewodnikiem, z tego mizernego żywotá, do wiecznego.

O Pánie IEZU CHRYSTE! prágnę, y żądám áby twoie pięć Ran, były moią oſtátnią poćiechą, y oſtatnią pomocą.

O IEZU! tobie żyię, o IEZU! tobie umierám, o IEZU! twoim zoſtáię żyw, y umárły. O IEZU! w twoie ręce polecam duchá mego.

Niech bedźie IEZU ná tym ſtráſznym mieyſcu, oſtátnim ſłowem dźiś przy moim zeyśćiu.

** **
**

§ V.

Dum Reus ignitis forcipibus carpitur.

GEBETT.

O HERR JESV CHRISTE! du unschuldiges Lamb Gottes/ wie gar bitterlich und schmertzlich ist dein H. Leib gantz zerfleischet und zerrissen worden; dermassen daß nichts gantzes oder unverletzes an dir geblieben ist/ von der Scheitel an deines H. Hauptes/ bis auf die Sohlen deiner Heiligen Fussen. Ich bitte dich o mein JESV! lass deise meine Zwick und Zerreisung meines Fleisches dir angenehm sein/ fur alle meine begangene Sunde.

O JESV! stehe mir bey/ und verleyhe mir Gnad; daß ich alle diese Schmertzen / und zeitliche Straff mit Gedult uberstehe.

O JESV! da brenn mich/ da zwick mich / da zerreis mich / da straff mich mit aller Marter/ und Pein / allein verschone

schone nur meiner in Ewigkeit/ Amen.

Toż po Polsku.

O Pánie IEZV CHRYSTE! niewinny Báránku Boży, iáko bárdzo á okrutnie y tyráńsko Ciáło twoie Przenayświętsze cáłe rozerwáne, pośieczone było; ták dálece, że nie było naymnieyszego mieyscá zdrowego, gdźieby się pálcem tknąć było, od wierzchu głowy, áż do stopy twoiey Nayświętszych Nog. Proszę ćię o moy IEZU! niech to rozdrápánie y rozszárpánie ćiáłá mego, będźie przyiemne zá wszystkie moie zbrodnie.

O IEZU! rácz być przy mnie, y użycz mi łáski, ábym wszystkie moie bole y doczesną kárę ćierpliwie znośił.

O IEZU! tu mię pal, tu mię

tár-

tárgay, tu mię rozryway, tu mię karz rożnemi y wszystkiemi mękámi y bolámi, tylko rácz mi być miłośćiw w wiecznośći, Amen.

§ VI.

Si Reo scindi debeant cinguli, seu lora ex dorsuali cute,

GEBETT.

O Mein Herr JESU CHRIste! du mein gantz bluttiger Heyland; ich bitte dich durch dein Allerheiligstes und Rosen-Farbes Blutt / welches du mitt dein schweren Creutz uber deinen H. zerfleischten und zerschnittenen Rucken fur mich also reichlich vergossen hast; stehe mir bey / und gib mir Gnad / daß ich auch diese meine Zerschneidung und Zerfleischung meines sundigen Ruckens geduldig und standhaffrig leyde.

O. H. Blutt CHRISTI JESU! eine Erleichtung der verstockten Sundern / erleuchte mich.

O H. Blut CHRISTI JESU! eine Labung der Matten/ und Krafftlosen starcke mich.

O H. Blut CHRISTI JESU! erquicke mich armen Sunder/troste und erhalte mich.

Toż po Polsku.

O Pánie IEZU CHRYSTE! cáłe zekrwáwiony Zbáwićielu moy: proszę ćię przez Przenayświętszą, ozdobnieyszą od roży w kolorze Krew twoię, ktorąś ty ná krzyżowym ćiężkim drzewie z twego cáłego poszárpánego y rozśieczonego Ciáłá dla mnie obfićie wylał: rácz być przy mnie, y day mi łáskę; ábym też te moie pokráiánie ćiałá mego grzesznego ćierpliwie zniosł, y státeczyie wytrzymał.

O Swięta Krew IEZUSA CHRYSTUSA! zapłáto zá moie wszystkie grzechy, wybaw mię.

O Swię-

O Swięta Krew IEZUSA Chryſtuſá! oświecenie zákámiáłych grzeſznikow, oćwieć mię.

O Swięta Krew IEZUSA Chryſtuſá! pośilenie ſłábych y znużonych pokrzepczay mię.

O Swięta Krew IEZUSA Chryſtuſá! pośil mię mizernego grzeſzniká, poćieſz y zátrzymay mię.

§ VII.

Dum Reus aſcendit Rogum ad combuſtionem.

ORATIO
Sancti EVARISTI.

DIch will ich loben/ und preiſen mein Herr/ und mein GOTT; deine Götliche Hand beſchitze mich/ und deine Barmhertzigkeit erhalte mich/ dann mein Seel iſt beengſtiget/

und sehr traurig/ daß sie ausfahren soll auß dem Leib; sie furtchet sich der Sunden halber/ daß sie nicht etwan die Gewalt der Funsternuss ergreiffen moge, Herr sey mir gnadig/ und erhalte meine arme Seel daß die bosse Geister nichts wieder sie vermogen/ sondern deine liebe H. Engeln nehmen sie auf

Gib o JESU! die Ehr und Glori deinen H. Nahmen/ und durch die Krafft deiner Barmhertzigkeit stelle mich fur deinen gnadigen Richterstuhl/ stehe mir bey/ und sey meiner Erloser/ mein Helffer/ und Beschirmer.

Herr JESU! erbarm dich meiner armen Seelen/ welche mit vielen Sunden beflecket ist; du aber reinige sie durch dein theures und Rosen-Farbes Blutt.

HERR JESU CHRISTE! in deine Hande befehle ich meinen Geist.

NB: Hic detur Reo Crucifixus osculandus cum exhortatione linguâ eadem quæ habetur Paragrapho II. fol. 93 v. 94 additis affectibus ibidem positis.

Toż po Polsku.

Ciebie

CIebie chcę wielbić, y chwalić, Pánie moy, y Boże moy. Twoiá Boska ręká niech mię obroni, á twoie miłośierdzie niech mię utrzymuie; boć duszá moiá wielce zátrwożona, y zásmucona; że muśi wychodźić z ćiáłá. A boi się dla grzechow, áby iey kiedy wielkość ćiemnośći nie ogárnęłá. BOZE badź mi miłośćiw! y utrzymay moię mizerną duszę, áby zli duchowie iey nie przemogli, áłe twoiá miłość y Swięći Aniołowie niech ią przyimą. Day o IEZV cześć y chwałę twemu Swiętemu Imieniowi, á przez moc twoiego miłośierdźia, staw mię przed twoy łáskáwy sąd; rácz być przy mnie, y badź moim odkupićielem, moim obrońcą, y pomocnikiem.

Pánie IEZU CHRYSTE! zmiłuy

ſię nad mizerną duſzą moią, ktora wielu grzechámi ieſt oſzpecona; ty záś rácz ią oczyśćić twoią drogą Przenayświętſzą Krwią.

Pánie IEZU CHRYSTE! w ręce twoie polecam Duchá mego.

NB. OBſervetur quod in altera retro parte poſitum eſt. nempe ut detur Crucifixus oſculandus Reo. præterea omnes reliqui affectus hic ſervire poſſunt, qui poſiti ſunt propter ſuſpendendum, fol: 94. ideò alta voce dicantur, quando flammis exurendus involvitur, & tamdiu repetantur ſinguli, quousq; jam vivus non apparuerit.

§ VIII.

QVando Reus debebit per plateas Civitatis vivus trahi ſuper terram ad mortem.

GEBETT.

O Allmächtiger und ewiger Gott! ich erkenne/ lobe/ preiſe deine Göttliche Vrtheil/ und Gerechtigkeit; Jch unglickſeeliger und elender Mēſch/ habe mit meinen Gottloſen und ärgerlichē Leben und Wandel dein Ebē-

Bild

Bild/ daß ist mein Leib und Seel/ zum allerhöchstē verunehret/ dasselbe durch allerley Wust und Vnflatt der Sünden gezogen/ und herumb geschleiffet/ in den tiffesten Koht der Laster verunreiniget/ und herumbgewaltzet/ dermassen und Gestalt: daß du o gerechter Gott! und Richter billig Vrsach an mir hast/ mich mit dieser gleichen und wohl verdienten Straff zu zichtigen/ und gleich einen unflätigen und unreinē Schwein/ durch alles Koth und Lackē uber Stock ūd Stein ziehen/ ūd schleiffē lassest.

Dieses o du mein GOTT! erkenne für dein gerechtes und Göttliches Vrtheil/ welchen ich mich in geringstē nicht wiederzetzen will/ noch kan. Allein o du mein Erlöser Herr JESV CHRISTE! dieses bitte ich dich von innersten Grund meines Hertzens/ du wollest ingedēck sein/ wie es dir damals ergangen ist/ als dich deine unbarmhertzige Peiniger in den Garten gefangen/ hart gebunden/ der Stadt zu durch dem Bach Cedron durch Koth

und Lacken, und nach mals nach der Stadt auff den Berg Calvarie uber Stock und Stein/ ūd alle harte Stroffen unbarmhertzig gezogen / und geschleiffet haben: Durch dieses dein hartes Schleiffen nun bitte dich o gutigster JESU! du wollest mir jetzund mit deiner Gnad und Barmhertzigkeit beystehen/ und verleyhen: daß ich auch diese meine aufferlegte Straff mit Gedult und Hertzhafftigkeit leyden/ und uberstehen moge. Amen.

Toż po Polsku.

O Wszechmogący y sprawiedliwy BOZE! uznáię, chwalę, wielbię, twoie Boskie sądy, y Dekretá, y Sprawiedliwość. Ia nieszczęśliwy y mizerny człowiek, oszpećiłem moim niezbożnym, y zgorszącym żyćiem, y konwersácyą twoie wyobráženie, y nic uczćiłem ie; toż przez rożnych grze-

chow

chow brzydkość, y ſzkárádność prowádząc, włoczył; w głębokim błoćie zbrodni moich topiąc plugáwił; ták dálece: że ztąd masz o ſprawiedliwy Boże! y Sędźio słuszną przyczynę we mnie, ábyś mię tákąż podobną, y záſłuzoną kárą poſkromił, i iáko nieczysta i brzydką świnię przez wszystkie błoto y káłuże, przez kámienie, pnie y grudę, ćiągnąć y włoczyć dopuszczasz.

To o moy Boże! uznáię zá ſpráwiedliwy y Boſki Dekret, ktoremu ſię bynaymniey ſprzećiwić nie chcę, áni mogę. Ale ćię ſzczegulnie proszę o to, o moy Zbáwićielu IEZV Chryste! o to proszę ćię, z głębokośći ſercá moiego, ábyś raczył wſpomnieć, iáko ći ſię ná ten czás powodźiło, gdy ćię

twoi niemiłośierni mordercy w Ogroycu poimáli, mocno związáli, do Miáſtá przez rzekę Cedron, przez błoto, y káłuże; y znowu z Miáſtà ná Gorę Kálwáryi, przez pnie, y kámienie, y wſzyſtkie oſtre mieyſcá bez miłośierdźia włoczyli y ćiągnęli. Przez to twoie twárde y przykre powłoczenie, proſzę ćię o miłośierny IEZU! ábyś mi raczył być ná rátunku y pomocy z twoim miłośierdźiem; y dał ábym też tę mnie náznáczoną kárę ćierpliwie, y odważnie poniosł, y wytrzymáć mogł.

NOta quamdiu trahitur Reus, ſæpe eũ excitet illis ſupra notatis affectibus fol: 93. & 94. & quaſi jam in agonia exiſtentem, ad DEVM diſponat, ingeminando alta voce eoſdem.

§ IX.

Dum Reus quadripartiri debet; dicat:

GE,

GEBETT.

O Allmachtiger ewiger GOTT! der du den Menschen als eine kleine Welt/ von vier Naturlichen Elementen durch deine ewige Weisheit hast erschaffen; und zusamen gefuget; auch denselben nach deinen Gottlichẽ Willen wiederumb zertheilest/ und aufflosest; ja auch zu-nichten machest; erbarme dich meiner

Vnd weil du o gerechter GOTT! und Richter/ uber mich armen Sunder verhanget/ und eben dieses bittere Vrtheil mir hast zukommen lassen; daß diese meine kleine Welt/ daß ist mein zerganglicher und verwesendlicher Leib wiederumb solle auffgeloset und zertheilet werden; so finde ich keinen andern/ deme ich dieses mein blutiges Opffer nothwendiger auffopffern/ und dargeben solle: als dir o mein gecreutzigster Heyland! Herr JESV CHRISTE.

Mein sindhaffter Leib soll jetzund auß gerechten und billichen Vrtheil in

vier

vier Theil zertheilet/ und gegẽ die vier Theil der Welt auffgehangt/ und zu einem grausamen Spectacl auffgestelt werden;

O Herr JESV! wolhan/ wohlan; geschehe alles nach deinen Göttlichen Willen.

Ich finde o JESV! an deinen H. Creutz die allergewisseste/ und sicherste vier Ecken der Welt/ an welche ich die vier Theil meines elenden Leibs bereit bin lassen auffzuhangen/ und anzunageln.

Vnd zwar; zum Haupt/ nud oben an deines H. Creutzes/ als gegen der Sonnen Auffgang; opffer ich dir o JESV! mein besten und furnehmsten Theil/ daß ist mein Haupt/ mit allen Sinn und Gedancken/ mit Verstand und allen gutten Willen. Dieses mein Haupt o JESV! stecke auß/ und nagle es an dein H. Creutz; daß es in Ewigkeit nimmer mehr davon abgenommen/ oder abgesondert werde.

Zur Rechten deines H. Creutzes/ als gegen Mittag; opffere ich dir den rechtẽ

Theil meines schneden und armseeligen Leibs/ damit er alß auch an den H. Creutz duch deine Gnad und Barmhertzigkeit die gewinschte Vnsterbligkeit erhalte und erlange.

Zur lincken deines H. Creutzes/ als gegen Mitternacht/ opffere dir o mein JESV! den lincken Theil/ meines unglickseligen Leibs/ sampt meinen betrubten Hertz; dieses wollest du o guttigster JESV! alß annehmen/ daß es/ als in den innersten Ruh Bethlein deines Göttlichen Hertzens vergraben/ die ewige Ruh finde.

Zum untersten Theil deines H. Hertzens alß gegen den Sonnen Vntergang/ opffere ich dir o JESV! meinen ausersten und letzten Theil meines Leibs/ und gantzen irdischen Lebens/ daß ich alß heint durch diesen Todt/ den zeitlichen Vntergang deß Lebens zwar eingehe/ aber also vollig an dein H. Creutz angeheffter/ deß glickseligen Auffgangs der Sonnen der Gerechtigkeit ChRJSti JESV Theilhafftig werde.

O gecreutzigster JESV! alßdann wird es erst heissen/ ich bin ein Spectacl und Schauspiel worde Gott/ den Engeln/ und den Menschen.

Als dann werde ich erst recht von allen vier Ecken deß H. Creutz Christi/ meinen Gott loben; und in alle Ewigkeit benedeyen konnen/ von Auffgang/ Untergang/ Mitternacht/ und Mittag/ Amen!

Toż po Polsku:

O Wszechmocny y Wieczny BOZE! ktoryś człowieká, iáko iáki máły świát, ze czterech náturálnych Elementow álbo żywiołow, przez twoię wieczną mądrość stworzył; y wiedno złożył; y tegoż! według twoiey Bozkiey Woli znowu rozdźielasz y rozwięzuiesz, y wniwecz obrácasz zmiłuy się nádemną.

A poniewaź ty o spráwiedliwy Boże,

BożE, y Sędźio! nádemną mizernym grzesznikiem ták uwźiąłeś śię, y tákoż ten gorzki dekret przepuśćić ná mnie raczyłeś; áby ten moy máły świát, to iest; to moie znikome y niszczące śię ćiáło znowu śię rozeszło, y rozdźieliło. Więc ia nikogo innego nie znáyduię komubym tę krwáwą Ofiárę osobliwie mogł ofiárowáć. y oddáć, iáko tobie o moy ukrzyżowány Zbáwićielu! Pánie IEZV Chryste.

Moie grzeszne ćiáło, ma teraz z spráwiedliwego y słusznego Dekretu ná cztery części być rozdźielone, y ná cztery części świátá rozwieszone, y ná okrutne dźiwowisko poprzybiiáne.

O Pánie IEzu! iáko wola, iáko wola, niech śię wszystko stánie według twoiego Bozkiego upodobánia. Znáy-

Znáyduię o IEZUśIE! ná twoim Swiętym Krzyżu naypewnieyſze y nayprawdźiwſze cztery częśći świátá, ná ktorych moiego mizernego ćiáłá cztery częśći gotow ieſtem dopuśćić powieſzáć, y przybić.

A naprzod u Głowy w gorze twego Przenayświętſzego Krzyżá, iako ná wſchod Słońcá, ofiáruię ći o IEZU! moię nayoſobliwſzą y lepſzą część; to ieſt Głowę moię: ze wſzyſtkiemi zmyſłámi, Rozumem, Pámięćią, y Wolą wſzelką dobrą. Tę moię głowę o IEZU! záwieſzam y przybiiam, do twego Przenayświętſzego Krzyżá, áby nigdy ná wieki od niego nie byłá oddalona y odięta.

Po práwey ſtronie twego Przenayświętſzego Krzyżá, iáko ná południe

ſudnie, ofiáruię ći práwą część mo-
iego obrzydliwego, ſproſnego, y
mizernego ćiáłá; áby też ták do
twego Przenayświętſzego Krzyżá
przybite, przez twoię Łáſkę y Mi-
łośierdźie, pożądáną nieśmiertel-
ność otrzymáło, y doſtąpić mogło.

Po lewey twego Przenayświę-
tſzego Krzyżá, iáko ná Pułnocy,
ofiáruię ći o moy Iezu! lewą
część mego nieſzczęśliwego ćiáłá,
weſpoł z utrapionym ſercem mo-
im: to raczyſz o nayłáſkáwſzy Ie-
zu! ták przyiąć, áby w nayſkryt-
ſzym łożeczku twego Boſkiego
Sercá zágrzebione, wieczny odpo-
czynek ználázło.

Ná ſpodniey częśći twego Prze-
nayświętſzego Krzyżá, iáko ná za-
chodźie Słońcá ofiáruię ći o Iezu!
moię oſtátnią część mego ćiáłá, y
cáłego

cáłego, y błędnego żyćia; abym ták dźiś przez tę śmierć, te doczęſne zeyśćie z żyćia tego uczynił: ále ták zupełnie do Krzyżá twego Przenayświętſzego był przybity, y ſzczęśliwego Wſchodu Słońcá Spráwiedliwośći IEZVSA CHRYSTVSA był uczeſtnikiem.

O ukrzyżowány IEZV! y dopieroć ſię to zpełni: Stałem ſię dźiwowiſkiem y pośmiewiſkiem Bogu, Aniołom, y ludźiom.

A dopiero będę ze wſzyſtkich czterech ſtron Przenayświętſzego Krzyżá IEZUSOWEGO BOGA chwalił, y po wſzyſtkie wieki wielbić mogł, od Wſchodu, Zachodu, Południá, y Pułnocy, Amen.

Poſtquam jam Reus ſupplicium pertulit, & anima exhalavit, dicatur Pater, & Ave M. *& obſervetur inſtructio poſita folio 93, & 94. præcedentis folij dum adhuc luctatur cum Anima. faciendo ſæpe ſignum Crucis verſus morientem.*

MODVS

DISPONENDI INFIRMOS,

CVm etiam prodesse possimus, & sponte morientibus imò debemus; cùm sæpiùs assistere occasio datur: desumpsi ex P. Martini Cochem *Operibus, nonnulla necessaria; quæ ad obsequium talis sua sponte agonizantis esse possunt. & imò.*

Dum Infirmus est in ultimo mortis conflictu, detur ei Crucifixi Imago, & Sacerdos dicat hæc sequentia.

NEhmet lieber Bruder (Schwester) dieses gebenedeyte Creutz und sehend darauff/ gedēckt waß fur eich ewer Heyland gelitten. Kisset seine heiligste Wūdē/ undē sprecht mit Andacht.

Zur Wund deß lincken Fuß.

O mein gecreutzigster JESV! ich kusse die Wund deines lincken Fuß; bittend daß du mir umb diesser H. Wūde willen/ verzeyhen wollest alle meine Sunden.

Zur Wund deß rechten Fuß.

O Mein gecreutzigster JESV! ich kusse die Wūd deines H. rechtē Fuß; bittend: daß du mir umb dieser

H.

h Wunde willen / verzeyhen wollest alle meine Sunden.

Vnd also sprech zu andern allen Wunden.

Zur Dareichung deß MARJEN Bilds.

DA ist daß Bild der Heiligsten Jūgfraw MARJA / deiner Mutter / und Fursprecherin; kisset es / und sprecht also:

O Susste Jungfraw MARJA! du allerliebste meine Patronin / mit allen Liebs-Affekt kisse dich; daß du fur mich dein Fursprechen thuen wollest / zu deinen lieben Sohn.

Toż ześzystko po Polsku.

Gdy Kàpłan podáie Krzyż choremu, niech do niego mowi:

BIerz namilszy Bráćie (śiostro) tē S. Krzyż, ápátrząc nań, pámiętay co zá ćiebie Zbáwićiel ćierpiał. Cáłuy Przenayświętsze iego

Rány, y do káżdey mow z nabożeństwem.

Do Rany lewey Nogi.

O Moy ukrzyżowány IEZV! cáłuię Swiętą Ránę lewey Nogi twoiey, prosząc ábyś mi dla niey odpuścił grzechy moie.

Do Rány Práwey Nogi.

O Moy Vkrzyżowány IEZV! cáłuię Swiętą Ránę práwey Nogi twoiey, prosząc ábyś mi dla niey odpuścił grzechy moie.

Y ták dáley do káżdey Rány mowić.

Przy podániu Obrázu Nayśw: Panny MARYI.

O To Obraz Przenayświętszey MARYI Pánny, Nayłodszey Mátki twoiey y Pátronki, przytul ią do ust, y sercá twego, mowiąc:

O Nayſłodſza MARYA Pánno! naymileyſza Pátronko moiá, wſzelkiey miłośći áffektem przytulam ćię do uſt, y ſercá mego, proſząc: ábyś ſię raczyłá przyczynić zá mną do kochánego Syná twoiego.

Ad Porrectionem Candelæ.

Quòdſi non eſt benedicta, eam benedicat priùs:

Adjutorium &c. Domine exaudi orationem, &c. Dominus &c.

Oremus.

DOmine IESV CHRISTE Filij DEI vivi, qui dixiſti: Sint lũbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, bene† dicere dignare Candelam iſtam, & infunde ei, per virtutem Sanctæ Cru†cis benedictionem cæleſtem. Taiemque benedictionem ſignaculo Sanctæ Cru†cis accipiat, ut

at, ut à quibuſcunq; infirmis, in manibus portata fuerit; diſcedant, & contremiſcant Principes tenebrarum, & fugiant pavidi cum omnibus miniſtris ſuis. Nec præſumant inquietare, moleſtare, aut tentare famulos tuos, qui eam ob honorem tuum, iñ manibus ſuis geſtaverint: Tu Domine: qui es lumen ad revelationem Gentium, & illuminas omnem hominem venientem in hũc mundum: digneris illuminare intellectum eorum, qui lumen hoc devotè ſuſceperint: ut cognoſcãt te ſolum verum DEVM, & Patrem Tuum Cæleſtem. Qui cum eo & Spiritu Sancto vivis & regnas in ſæcula ſæculorum, Amen.

Aſpergatur Aquâ benedictâ.

Porrigendo agonizanti candelã in

manus, si adhuc audiat, dicat.

NEhme liebster Bruder (Schwester) diesen brenendẽ und geweihten Kertzen in deine Hand / daß man sehe / daß du begehrest in wahren Glauben zu sterben / und deinen liebsten Brautigam der da ankommet / voranzugehen / mit dieser brennender Lampen; und sprehe mir nach:

O mein suster JESU! der du bist ein wahres und lebendiges Licht / bitte: erleichte meine Funsternuß daß ich erkenne deine grosse Gutte / meine aber auch unendliche Bosheit / darzu alle betrugliche Teuflische Listigkeiten Amen.

O HERR JESU CHRISTE! ich protestire mich daß ich in wahren Glaubẽ sterbẽ willens bin. Protestire mich / daß ich in wahrer Hoffung abscheiden will won dieser Welt. Protestire mich / daß ich in brennender Lieb daß zeitliche verlassen will.

Und zum zeihen / trage diesen brennenden und geweihten Kertzẽ in meiner Hand.

O Herr

O Herr JESU CHRISTE! du brennēdes Licht/ du erleichtēdes Licht/ du anhitzendes Licht/ erleichte mich mit deinem Schein/ anzinde mich mit deiner Lieb; daß mein Hertz brenne mit Lieb gegē dir/ daß ich verbrennet moge werdē vō der Hitz deines Geists/ A.

Toż po Polsku.

Przy dániu Gromnicy Choremu.

WEźmi naymilszy bráćie (Siostro) tę goráiącą, y poświęconą pochodnię w ręce twoie, áby znáć, że w żywey wierze chcesz umieráć, y przychodzącemu twemu Oblubieńcowi z goráiącą pochodnią záiść drogę prágniesz. Mowże zá mną do niego, w te słowá:

O moy naymilszy IEZV! ktory iesteś nayprawdźiwszym Swiátłem, y zywym oświeceniem, pro-

ſzę oświeć ćiemnośći moie, ábym poznał bezdenną złość moię, ákym poznał zdrádliwe ſzátáńſkie záſádzki. Amen.

O Panie Iezu Chryste! proteſtuię ſię, że w żywey Wierze umieráć prágnę, że w ſtáteczney nádźiei umieráć chcę, że w gorącey miłośći umieráć żądam. Nà znák tego, trzymam tę Swiecę goráiącą, y poświącona w rękách moich.

O Pánie Iezu Chryste! Swiátło goreiące, świátło zágrzewáiące, oświeć mię iáſnośćią twoią; áby ſerce moie gorzáło miłośćią twoią, ábym był zpalony upałem Duchá twoiego.

Sub expiratione Infirmi.

Nota. Quamdiu Infirmus adhuc habet auditum, Sacerdos ei aſsiſtens, omni diligentiâ conetur, ut conſer-

conservet eum in fide, spe, & charitate, frequentes ei suggerat sequentes aspirationes; Quas Infirmus si voluerit, & potuerit sub silentio proferat, aut corde ruminet, adstantes vero similiter orent pro Infirmo Litanias OO. SS. & 7. Psalmos Pœnitentiales, cum Litaniys B. V. MARIÆ.

ASPIRATIONES Morituro suggerendæ.

JESV! MARJA! (ter repetatur) JESV! du Sohn GOTTES erbarm dich meiner. JESV du Sohn MARJE/ erbarm dich meiner. JESV! du Sohn Dawids/ erbarm dich meiner.

O gutrigster JESV! o mildigster JESV! o susster JESV! JEsu! komme mir zu Hilff. JESV! stehe mir bey. JESV! Sey mir gnadig.

Wegen deines bittern Leydens erbarm dich meiner. Wegen deines bittern Todtes erbarm dich meiner. Wegen deiner unendlicher Gitte erbarm dich meiner. Gedenck o gittigster JESu! daß ich bin die Vrsach deines Weges/ verdamme mich nicht an jenem Tag.

Du bist matt worden mich suchend/

heſt

hast mich erlöset durch dein Creutz/ ūd bittere Leyden. Dein Arbeit/ und Mühe laß nicht umb sonst sein.

Gerechter Richter! straff mich nicht/ sondern verleyhe mir Gnad ūd Ablaß/ vor den Tag deines strengen Gerichts.

Ich weh-klage als ein armer Sünder/ mein Angesicht schämet sich wegen meiner Missethaten. Verschone meiner o höchster Richter.

Meine Gebett sind zwar nicht würdig/ aber Du bist gütig; mach sie werth/ und daß ich nicht ewig verdām̄et werde.

O gütigster JESV! sey ingedenck/ waß Du für mich gelitten hast.

Gedenck o JESV! wie Du am Stām̄ des Creutzes hangest. Gedenck o JESV! wie Du in bittern Todt bist abgeschieden. Wegen jener deiner Pein willen/ erbarm dich meiner. Wegen deines bittern Leydens willen/ erbarm dich meiner. Wegē deines Vergossenes Bluts willen/ erbarme dich meiner.

Ich glaube an dich o JESV! ich

ohffe

hoffe auff dich/ ich liebe dich o mein Jesu!
Standhafftig glaube an dich/ hoffe/ und liebe dich hertzlich.
Ich liebe dich O JESV! auß meinen gantzẽ Hertzen. Ich liebe dich o JESV! auß gantzen meiner Seel.
Ich liebe dich o JESV! auß gantzen meinen Krafften
Dieweil ich dich liebe JESV! derowegen ist mir leyd fur alle meine Sünden. Dieweil Du bist süss o JESV! derowegen berewe alle meine Sunden.
O hatt ich dich niemals beleidiget o JESV! O hatt ich dich allezeit geliebet o JESV!
Ich mache ein steiffen Fursatz hinfuro dich niemals zu beleidigẽ. niemals zu sundigen/ ewig nicht sundigen/ ewig dich lieben.
Ach verzeyhe mir o guttigster JESV! ach verzeyhe mir o mildigster Jesu! ach Schẽcke mir o Sussteꝛ Jesu!
Alle meine Sunden versencke in der Abgrund deiner Barmhertzigkeit/ und in deine bluttigen Wunden/ und in dein eroffnetes Hertz.

An stad der Gnugthuung fur meine Sunden/ opffere dir dein bitterstes Leyden/ thewerstes Blutt/ und dein unendliches Gnugthuen.

Jch mache mir ein Hoffnung in deiner Guttigkeit/ daß du mir hast meine Schulden vergebē/ daß du hast mein Sunden außgeloschen/ daß du mir hast die verdienste Straff geschencket

Vmb deiner Liebe willen/ will ich gern/ sterben. Zur Ehr deines Todtes nehme gern den Todt an/ zu Zeichē meiner Danckbarckeit begehre diese scharffe Todtes Schmertzen gern auß stehen.

O Guttigster Jesu! nehme meinen Geist an/ nehme meinē Schmertzen an/ nehme meine Seel an. Jn deine Hande befehle ich meinen Geist. Jn dein Hertz befehle mein Hertz. Jn deinē Todt befehle meinen Todt/

O JESV! dir lebe ich. o Jesu! dir sterbe ich. o JESV! Sey mir JEsus. o JESV! Sey mir ein Heyland.

Zur H. Jungfraw MARIA.

O Mutter! der Barmhertzigkeit.

MARIA! deiner Guttigkeit.
Wir trewlich uns befehlen.
Errete uns von bosen Todt.
Kehr ab den Feind in letzer Noth.
Vnd nimb auff unsere Seelen.

O. H. MARIA! komme mir zu Hilff O. H. MARIA! stehe mir bey. o MARIA! erbarm dich meiner.

O milde! o guttige! o susse Jungfraw MARIA! jene deine barmhertzige Augen. und den gebenedeiten JESVM / die Frucht deine Leibs zeige mir.

Vmb deines Sohns Lieb erbarm dich meiner.

Vmb deines Sohns bittern Todt bitt fur mich.

Gedenck o guttigste! wie du unterm Creutz stundest. Gedenck: wie du ein Mitleiden trugest uber deinen Sohn

Vmb jenes Hertzliches Mitleydens willen / habe auch Mitleyden uber mich betrubten elenden Menschen.

Zeige und weise dich mir ein Mutter und eine Fursprecherin zu sein. daß du fur mich gutt sprechest / bey deinen lie-

ben

den Sohn / und strengen Richter.

O Süsse Jungfraw! du weist ja / daß ich dich liebe / du weist daß ich nachm GOTT / in dir meine Hoffnung bawe.

In dir o Fraw! der Himmeln und Erden hab ich gehoffet / laß ich nicht verspottet werden.

Gedenck o liebste Mutter! wie offt ich dir mein letztes End anbefohlen.

Gedenck wie offt ich dich gebetē daß du mir beistehen wollest. Derowegen beliebe dir / dieses mir verleyhen / umb waß ich dich so viel mal gebeten hab.

In deine Hand befehle ich o Fraw! meinen Geist. In dein guttigstes Hertz befehle ich mein Abscheiden.

H. JOSEPH! bitt fur mich.

H. JOANNES Ewangelist! bitt fur mich.

H. BARBARA! bitt fur mich.

Toż wszystko po Polsku.

WESTCHNIENIA

Umieraiącego użyteczne.

JEZVS MARYA! IEZVS MARYA! IEZVS MARYA.

IEzu Synu BOGA żywego,
Zmiłuy ſię nádemną.
IEzu Synu MARYI, zmiłuy ſię.
IEzu Synu Dawidow, zmiłuy ſię.
O naydobrotliwſzy IEzu! o nayłáſkáwſzy IEzu! o nayſłodſzy IEzu!
IEzu przybądź mi ná pomoc, IEzu rácz być przy mnie, IEzu odpuść mi. Dla okrutney Męki twoiey,
Zmiłuy ſię nádemną.
Dla gorzkiey śmierći twoiey, Zm.
Dla nieſkończoney dobroći twoiey, Zmiłuy ſię nádemną.
Pámiętay IEzu łáſkáwy, żem przyczyną drogi twoiey, nie zgub mię w on dźień ſtráſzny. Szukałeś mię do zmordowánia, odkupiłeś mię przez Mękę twoię, niechże tá praca twoiá nie będźie nádáremna.
Spráwiedliwy Sędźio zemſzczenia, day mi win moich odpuſzczenia,

nia, przed dnie ſtráſznego ſądzenia. lęczę przed tobą, iáko winny káry, wſtydząc ſię wielce zbrodni moich, ále odpuść proſzę miłośierdźia ſzukáiącemu.

Modły moie nie ſą ważne, ále ie ty uczyniſz poważne, że mnie wiecznym nie będźieſz karał ogniem.

Nayláſkáwſzy IEZU! pámiętay proſzę, coś dla moie ućierpiał.

Pámiętay IEzu! iákoś dla mnie ná Krzyżu wiśiał.

Pámiętay IEzu! iákoś gorzką śmierć ponośił.

Dla tych mąk twoich, Zmiłuy.
Dla gorzkiey śmierći twoiey, Z.
Dla wyláney Krwie twoiey, Z.

Wierzę w ćię o moy IEzu! w Tobie mã nádźieię o IEzu! kocham Cię o moy IEZV!

Mocno w ćię wierzę, mocną mã

nádźieię

nádźieię w Tobie, ſerdecznie ćię kocham.

Kocham ćię IEzu! z cáłego ſercá mego, kocham ćię IEzu! z cáłey duſzy moiey, kocham ćię IEzu! ze wſzyſtkich śił moich.

Dla miłośći twoiey moy IEzu! żáłuię zá wſzyſtkie grzechy moie.

Dla tego że ćię kocham o IEzu! żáłuię zá grzechy, zbrodnie y nieprawośći moie.

Ześ ty ſłodki IEZV moy, dla tego żáłuię zá grzechy moie.

O bodaybym ćię nigdy nie był obráźił o IEzu! O bodáybym nigdy nie był zgrzeſzył moy IEZV.

O bodáybym ćię był záwſze kochał moy IEzu!

Stánowię mocno że nigdy więcey nie chcę ćię obrażáć.

Ná wieki nie grzeſzyć.

Ná wieki Ciebie kocháć.

Ach odpuść mi o moy naylá[s]ká-wszy IEzu! Ach przepuść mi o moy naydobrotliwszy IEzu!

Ach dáruy mi o naysłodszy IEzu! Wszystkie niepráwośći moie zátapiam w przepáśći Miłośierdźia Twego, y w krwáwych Ránách twoich, y wprzebitym Sercu twym.

Ná zádosyć uczynienie zá nie, ofiáruięć gorzką Mękę twoię, naydroższą Krew twoię, y nieskończone zádosyć uczynienie twoie.

Vfam w dobroći twoiey, żeś mi odpuśćił; żeś grzechy moie zmázał, żeś zásłużoną kárę mi dárował.

Dla miłośći twoiey o IEzu rad umieram. Ná cześć śmierći twoiey, śmierć podeymuię.

Ná záwdźięczenie Męki twoiey, rad zniosę gorzkie śmierći boleśći.

O do-

O dobry IEZU! przyimi duchá mego, przyimi boleśći moie.

Przyimi Duszę moię. W ręce twoie Pánie polecam duchá mego.

W ręce twoie Pánie polecam serce moie. W Smierć twoię Pánie polecam śmierć moię.

O IEZU! tobie umieram, o IEZU! tobie żyię iesżcze. o IEZU! bądź mi Iezusé. o IEZU! bądź mi Zbáwićielé.

Do Nayświętszey PANNY MARYI.

MARYO Mátko miłośći,
Mátko wszelákiey litośći,
Broń nas od zkonánia złego,
Y od czártá przeklętego.

S. MARYO! przybyway mi ná pomoc.

S. MARYO! rácz stáć przy mnie.
S. MARYO! zmiłuy się nádemną.

O Łáſkáwa! o dobrotliwa! o ſłodka Pánno MARYO Pánno! One twoie miłośierne oczy obroć do mnie, á IEZVSA błogoſłáwionego owoc żywotá twego potym wygnániu rácz mi pokazáć.

Dla miłośći Syná twego, Zmiłuy.

Dla gorzkiey śmierći Iego, Modl ſię zá mną. (pod krzyżẽ ſtáłá.

Pámiętay o nayłáſkáwſza! iákoś

Pámiętay iákoś wſpoł ubolewáłá nád Synem twoim.

Dla tego ſerdecznego wſpoł ubolewánia miey litość nádemną utrapionym.

Pokaż ſię być Mátką, pokaż ſię Pátronką moią ábyś ſię przyczyniłá zá mną do ſurowego Sędźiego.

Nayſłodſza Pánno! ty wieſz żc Cię kocham. ty wieſz że po Bogu, w tobie pokładam naywiękſzą nádźieię moię. Wto-

W tobie Páni ufałem, niech nie będę záwstydzony ná wieki.

Pámiętay o naymilsza! ilerázym ći moy zgon polecał.

Pámiętay ile rázym ćię uprászał, ábyś mi byłá przytomna; więc to uczyń teraz o com ćiebie tyle rázy prośił.

W Ręce twoie Páni, polecam Duchá mego. I w Serce twoie nayłáskáwsze polecam zgon moy, żyćia mego, y konánie.

S. IOZEFIE modl śię zá mną.

S. IANIE Ewángelisto, Modl śię!

S. BARBARO, Modl śię zá mną.

Confessarius, vel Sacerdos tempestivè moriturum admoneat, ut quando vox ipsum destituerit, Capitis nutu, vel manus compreßione sibi indicet, an iterum desideret Sacramentaliter absolvi, & tunc ipsum absolvat toties quoties, quia quò sapius eò melius.

Generalis Absolutio.

Imo Religiosis dada in Mortis articulo.

Nota. Sciendum quòd qui hanc absolutionem conseaqui voluerit, per unum integrum Annum (non

autem omnibus annis Vita sua) semel in qualibet Hebdomada. Septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litanijs recitare debet. Qui autem ex oblivione aut legitimo impedimento eosdem in una vel pluribus Hebdomadis omisisset, in alia Septimana, vel vel Septimanis, (unam pro una numerando) sequentis Anni supplere debet. Nescientes verò legere illud orent, aut faciant, quod Confessarij Arbitrio illis fuerit injunctum. Ita concessit Eugenius IV. & confirmavit Pius II.

Sacerdos Stolâ violaceâ indutus, stans dicat.

Misereatur, &c. Indulgentiam &c.

DOminus noster JESUS Christus, per merita suæ Passionis, Te absolvat, & gratiam Tibi infundat. Et ego Authoritate Ipsius, & Beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, Sũmiq; Pontificis mihi in hac parte commissa, & tibi concessa; absolvo te ab omni vinculo excommunicationis majoris, vel minoris, vel sententiæ suspensionis, & interdicti: & dispenso tecum in omnibus Irregularitatibus, si quas contraxisti; & restituo te Unioni, & participationi Fidelium, nec non Sanctis Sacramentis Ecclesiæ. Eâdem auctoritate, absolvo te, ab omni trãs-

gressione votorum tui Ordinis, ac statutorum Papalium, ac Provincialium, Custodialium, Localium, & Synodalium quorumcumcunq;. Eadem auctoritate absolvo te, ab omni Officio Divino male persoluto, & Horis indebitè transpositis, vel dimissis. Item eâdem auctoritate te absolvo, ab omnibus peccatis tuis, quibus contra DEUM ex fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti, concedens tibi remissionem, & Indulgentiam plenariam omnium peccatorum tuorum confessorum, & cunctorum; de quibus etiam non recordaris, aut oblitus fuisti: inquantum claves Ecclesiæ se extendunt. Item eâdem auctoritate, absolvo te, à pœnis purgatorij, quas pro peccatis commissis, & delictis in hoc mundo perpetratis meru isti: restituendo te illi statui Innocentiæ, in quo eras; quando baptizatus fuisti.

In Nomine Patris, † & Filij, † & Spiritus † Sancti, Amen.

Quod si hâc vice non discesseris, servo tibi hanc gratiam usque ad extremum mortis tuæ articulum.

Aspergat eum Aquâ benedictâ.

ALiæ Absolutiones speciales, quæ in vel extra articulum mortis servire poterunt, ponentur separatim in Fine post Orationem ultimam super mortuum.

TRES ORATIONES

Miræ virtutis à circumstantibus dicendæ, dũ infirmus agonizat.

ORATIO 1ma.

HERR JESV CHRISte! durch deine Angst/ und andachtiges Gebett/ welches Du auff den Oelberk gegethan hast / da dein Schweiß ist gleich deinẽ Blutts-Tropffen worden; bitte dich: daß Du diesen bluttigen Schweiß/ den Du wegen der Todts-Furcht so reichlich außgegosen/ deinẽ Himmlischẽ Vatter/ opffern und zeigen wollest/ fur die grosse Zahl der Sũdẽ dieses Kranckẽ; ũd wollest ihn in der Stũd seines Absterbens erledigen / von aller Angst und Straff; welcher vermeinet/ daß er sie verdienet hat fur seine Laster/ Amen.

Kyrie eleyson. Christe eleyson.
Kyrie eleyson. Vatter unser.
Gegrusset seystu

ORATIO 2da.

HERR JESV CHRSTE! der du fur der Welt Heyl/ auf den harten Creutz hast wollen sterbē; bitte dich: daß du jene Bitterigkeit/ die Du auf denselben hast außgestanden/ insonderheit: da dein heiligste Seel ist außgefahren auß deinen Heiligsten Leib; wollest dieselbe deinen Himmlischen Vatter auffopffern; und zeigen fur diese sündliche Seel dieses Kranckens; und diese wollest erledigen in der Stund des Absterbens; von aller Pein und Straff; welcher vermeynet/ daß er sie verdienet hat; fur seine Sunden. Amen.

Kyrie &c. Vatter unser. Gegrusset:

ORATIO 3tia.

HErr JESV Christe! der du durch die Profeten gesaget hast/ in ewiger Lieb hab ich dich geliebet; derowegē

hab-

hab ich dich mir zugezogen/ weil ich mich deiner erbarmet habe: Bitte dich durch jene Lieb/ welche dich von Himmel auf die Erden zu leiden alle Mühseligkeiten herab gezogen hat; daß du dieselbe deinen Himmlischen Vatter opffern/ und zeigen wollest/ fur die Seel dieses Kranckens: und diese wollest erledigen/ und befreyen von aller Pein und Straff. dañ er vermeynet daß er sie fur seine Sunden verdienet hat. Du wollest ihm beystehen o guttigster Jesu! in der Stund seines Absterbens. Mache ihm auff daß Thor/ deß Lebens/ ũd fuhre seine Seel in den Paradeis der Frehligkeit. woh er dich loben soll durch alle Ewigkeit. Amen.

Też Modlitwy po Polsku.

Pierwsza.

PAnie IEZU CHRISTE! przez skonánie Twoie, y naypoboźnieysza onę Modlitwę, ktorąś ná Gorze Oliwney uczynił; gdy pot twoy

ſtał ſię kroplámi krwi zbiegáiącey ná źiemię. Proſzę ćię; ábyś ten pot krwáwy, ktoryś dla boiáźni śmierći ták obfićie wylał; Oycu twemu Niebieſkiemu ofiárowáć, y pokazáć raczył przećiw mnogośći grzechow tego chorego, y ábyś go chćiał w godźinę wyśćia iego wybáwić ze wſzyſtkich ćiężkośći y kar, zá ktore że záſłużył, obawia ſię, Amen.

Kyrie eleyſon. Chryſte eleiſon.
Kyrie eleyſon. Oycze náſz.
Zdrowáś Marya &c.

Druga.

PAnie Iezu Chryste! ktoryś dla zbáwienia świátá, ná twárdym Krzyżu umieráć raczył; proſzę ćię- ábyś tę gorzkość, ktorąś ná nim ponośił; otobliwie gdy błogoſłá-

goſłáwiona Duſzá twoiá wyſzłá z błogosłáwionego Ciáłá twego, one raczyſz Niebieſkiemu OYCV ofiárowáć, y pokazáć, zá grzeſzną duſzę tego chorego; ábyś też ią w godźinę śmierći wybáwić raczył od wſzelkiey káry y męki, ná ktore że záſłużył obawia ſię, Amen.

Kyrie eleyſon. Chryſte eleyſon.
Kyrie eleiſon. Oycze náſz.
Zdrowáś MARYA, &c.

Trzećia.

PAnie IEZU Chryſte! ktoryś rzekł przez Proroká twego: W Miłośći wieczney ulubiłem ćię; zmiłuiąc ſię nád tobą: proſzę ćię, przez onę miłość, ktora ćię z Niebá ná Ziemię do ćierpienia wſzyſtkich mizeryi zćiągnęłá; ábyś ią Oycu Niebieſkiemu ofiárowáć y po-

pokazáć raczył zá duſzę tego chorego, y onę wybáwić od mąk y káry, na ktore że zá grzechy ſwoie zásłużył, obawia ſię. Przybądź dobrotliwy IEZV! w godźinę śmierći iego, á záprowadź duſzę iego do Ráiu rádośći, áby ćię tą chwalił ná wieki wiekow, Amen.

Kyrie eleyſon, Chryſte eleyſon, Kyrie eleyſon. Oycze náſz. Zdrowáś MARYA.

Hic etiam non omittatur neceſſaria commendatio Animæ (uſitata ab Eccleſia,) quæ cuilibet Sacerdoti ad manum eſt in Diurnali, vel Breviario. Item luſtrali Aquâ ſemper inſpergatur ægrotus, dum verſatur in ultimo mortis conflictu; lentè tamen: nè horrore nimiæ infuſionis correptus, in citiorem incidat agoniam. Interea: In expiratione. Ipſe moriens ſi poteſt, dicat, aut ei aſsiſtens clara voce pronuntiet.

IESVS MARIA! ter repetat.
In deine Hände befehle ich meinen Geiſt.
HERR JESV CHRISTE! nehme mein Geiſt auf.
H. MARIA! bitt für mich.

H.

H. JOSEPH! bitt für mich.
H. BARBARA! bitt für mich.
JESV! Sohn GOTTES/ erbarm dich meiner
JESV Sohn MARJE! erbarm dich meiner.
JESV! ich glaub an dir/ JESV! ich hoffe an dir.
JESV! ich liebe dich/ JESV! ich lebe dir/ JESV! Ich sterbe dir/
O gütigster JESV! sey mir JESus.

Też po Polsku.

IEZVS MARYA! IEZVS MARYA! IEZVS MARYA!
W ręce twoie Pánie polecam Duchá mego.
Pánie IEZU CHRYSTE! przyimi duchá moiego.
S. MARYA! modl się zá mną.
S. IOZEFIE! Modl się zá mną.
S. BARBARO! Modl się zá mną.
IEZV Synu BOZY! Zmiłuy się n.

IEZV Synu MARYI! Zmiłuy się. IEZV! wierzam w ciebie. IEZV! mam nádźieię w tobie, IEZV kocham cię, IEZV! tobie żyię, IEZV! tobie umieram.
O dobry IEZV! bądź mi IEZUSEM.

Egreßâ Animâ statim dicatur
Respon:

SVbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini: suscipientes animam tuam, offerentes eam in cóspectu Domini Altissimi. Suscipiat te CHRISTUS qui vocavit Te; & in sinum Abrahæ Angeli deducant te, suscipientes animam tuam, offerentes eam in conspectu Altissimi.

Requiem æternam dona ei Domine, &c. Offerenies eam &c. Kyrie eleysyn, Christe eleyson &c. Pater noster, &c.

Et ne.

Et ne nos &c. Requiem æternam dona &c. A porta inferi, &c. Requiescant &c. Domine &c. Dominus vobiscum &c.

Oremus.

Tibi Domine commendamus animam famuli Tui N. ut defũctus sæculo; tibi vivat, & quæ per fragilitatem humanæ conversationis peccata commisit, túâ veniâ misericordissimæ Pietatis tuæ clemẽter absterge.

Domine IESV CHRISTE, Rex gloriæ, libera animam famuli tui, de pænis Inferni & de profundo lacu: libera eam de ore leonis, ne absorbeat eam Tartarus, ne cadat in obscurum, sed Signifer S. Michaël repræsentet eam in lucem sanctam, quam olim Abrahæ promisisti & semini ejus. Gemitus &

preces

preces tibi Domine offerimus, tu suscipe pro anima illa, quæ modò de hác vita migravit. Fac eam Domine de morte trãsire ad vitam, quam olim Abrahæ promisisti & semini ejus Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum, Amen.

Requiem æternam dona ei Dñe
Et lux perpetua luceat ei.
Requiescat in pace, Amen.

Dicat Sacerdos cum assistentibus 3. Pater, & Ave. totidem.

Etsi in agendis habeantur omnes Absolutiones cum annexa Professione fidei, sed tamen cum contingat aliquando Hæreticum in morbo converti; quem cùm quilibet Sacerdos in tali casu absolvere possit; pro commoditate binas Absolutiones pono, & simplicis Hæretici, & Apostatæ a Fide

Si impossibile fuerit totam Professionem Fidei facere aut etiam ad manũ nõ habere, saltem essentialia proponantur profitenti mysteria Fidei, nimirum præter Credo usitatum; breviter ei persuadeatur receptio Traditionum Ecclesiæ, Scripturæ S. consona intelligentia. 7 Sacramenta, Ceremoniæ, Decreta Tridentinæ Synodus, de peccato Originali, Missæ Sacrificium, in ea oblatio veri Corporis & Sanguinis, CHRISTI, item existentia ejusdem sub una specie Purgatorium, Invocatio Sanctorum, & Cultus, eorumq; Imaginum, Indulgentiæ Successio CHRISTI in Pontifice.

Deinde

Deinde post Sacram Confessionem, premissis Misereatur &c. Indulgentiam &c.

DOminus Noster JESUS CHRISTUS te absolvat, & ego authoritate ipsius, & Sanctorum Apostolorum PETRI & PAULI, (nec non Sanctissimi Domini Nostri Papæ N. commissa, & hactenus nondū revocata) *omittat hanc clausulam non habens facultatem, & in casu necessitatis absolvens.* absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, quo teneris, propter Hæresim. N. in qua vixisti, & incorporo te gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ, Communioni fidelium, & Participationi Sacramentorum, ejusdem Sanctæ Romanæ Catholicæ, & veræ Apostolicæ Ecclesiæ deinde eadem authoritate absolvo te ab omnibus peccatis tuis In Nomine Patris, † & Filij, † & Spiritus † S. Amen.

Forma absolutionis Apostatæ à Fide.

Præmissis Misereatur &c. Indulgentiam &c.

DOminus Noster JESUS CHRISTUS te absolvat & ego authoritate ipsius & Beatorum Apostolorum PETRI & PAULI, nec non Sanctissimi Domini Nostri N. (mihi commissa) ego te absolvo, ab omni vinculo excommunicationis: quam incurristi, propter Apostasiam à Fide, & errores, quos fortasse etiam alijs tradidisti, & restituo te, gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ, communioni fidelium, & participationi Sacramentorum ejusdem Sanctæ Romanæ Catholicæ & veræ Apostolicæ Ecclesiæ. Deinde eadem authoritate ego te absolvo, ab omnibus peccatis tuis. In Nomine Patris, † & Filij, † & Spiritus † Sancti, Amen.

FINIS.

Contigit errore Typographi, quòd finis sit non perfectè plenè Operi imp[...]; ideo jam extravaganter ponitur hic quòd sequitur, cum annexa etiam Professione Fidei.

EXAMEN PÆNITENTIS,

In ultima & generali Confessione.

Wider das erste Gebott.

DEn Catholischen Glauben/ mit Wort/ oder Wercken verlaugnen oder denselbigen verhalen/ da man ihn zu bekennen schuldig gewesen: oder einigen Zweiffel gegen ihn annehmen oder zeigen. Vberflussiger den tieffen Geheimnussen Christlicher Lehr nachforschen. Darin furwitzig seyn/ schimpff-oder ernstlich wider die HH. Kirchen Brauch/ und Ceremonien reden oder handelen. Ketzerische Bucher lesen/ oder Predigen horen.

Wider GOTT/ seine Gerechtigkeit/ Fursichtigkeit/ Regierung/ etc murren/ oder sonst auff andere Weiß Gott lastern. Der Gottlichen Barmhertzigkeit mißtrawen/ oder an der Besserung seines gottlosen Lebens/ oder an der Seelen Seligkeit zweiffeln In Widerwartigkeit gar kleinmuhtig seyn. Seyne Zuflucht und Hulff mehr auff die Menschen

als auff GOTT setzen Vermessentlich auf Gottes Barmertzigkeit sundigen. Lang in Sunden verharren/ und die Besserung seines Lebens weit auffscheiben. Beichten und kein ernstiche Rew und Leyd/ kein krafftigen Fursatz machen sich zu bessern / oder keinen Willen haben/ so viel moglich/ zu erstatten/ was Schadens unbilliger Weiß anderen ist zugefugt rc Die HH. Sacramenten mißbrauchen. Mit wissen oder Willen schware Sund in der Beicht verschweigen oder selbige auß Mangel der Bereitung außlassen.

Aber glaubige Mittel brauchen/ und daran glauben.

Einen vom geistlichen Stand abhalten/ oder in andern guten Wercken verhindern etc. Eine Creatur unordentlich und hefftig liebē sie GOTT und den himmlischen Gutern vorziehen. In den Wercken ein bose/ oder eytele Maynung haben.

Wider das 2. Gebott.

ZVr Bestattnigung der Warheit ohne Noth/ oder zur Bekrafftigung einer Luden Gott zum Zeugen ruffen: und also einen falschen Eyd thun.

Sich verschworen Boß zu thun / oder guts zu unterlassen.

Gethanen gutem Gelubt nicht nachkōmen.

Verloben oder schwaren etwas guts zu thun/ so man nicht gedenckt zu leisten. Flu-

chen

chen mit dem Teuffel/ Donner/ Blitz/ heilige Sacramenten/ Blut oder Wunden Christi/ etc. oder mit solchen Worten ubels andern wunschen. Auß Gewohnheit sich selbst/ oder anderen/ zur Bekrafftigung seiner Wort/ also verwunschen/ Gott straff mich/ oder der Teuffel holl mich/ ich muße nicht selig worden/ auff meine Seel/ etc. oder der Teuffel hol dich/ etc.

Wider das 3. Gebott.

KNechtliche Arbeit am Sonn-oder Feyr-Tag ohne Noth thun: anderen solche heissen oder lassen thun.

Mit Spielen/ Fressen/ sauffen/ dantzen/ springen/ Mussiggang/ versaumung der Predig: unnutzen Gesprach/ und dergleichen Eytelkeiten den Son- und Feyrtag zubringen/ und die/ so dir seynd anbefohlen/ nicht davon abhalten.

Wider das 4 Gebott.

SEine Eltern erzornen/ betruben/ hassen/ verachten/ sich ihrer schamen/ sie in Nohten verlassen/ ihnen den Todt oder ein ander Vbel wunschen/ ihnen in billigen Sachen nicht gehorsamen/ widerstreben/ ihren letzten Willen vollnziehen/ etc. Die Kinder verfluchen/ ihnen bose Exempel geben verbitteren/ etc. Rechtmassiger Obrigkeit/ Hauß-Herrn/ ihnen Vbels nachreden.

Wider das 5. Gebott.

EInem durch sich oder andere das Leben verkurtzen/ oder am Leib mit schlagen/ wunden/ Gifft schwachen.

Durch sich oder andere die Leibs Frucht vor oder nach empfangenem Leben verhindern/ verletzen/ vertreiben/ darzu Anleitũg/ Rath/ Hulff leisten. Einen Verwundten Hungrigen/ Krancken/ der sich selbst nicht helffen kan/ lassen sterben/ da man ihm hatte konnen helffen.

Jhm/ oder andern ernstlich und bedachtsam/ oder auß gahem Zorn und bedachtsam den Todt wunschen.

Mit Fleiß/ oder unbehutsam Feyndschafft zwischen anderen erwecken.

Wider das 6. und 9. Gebott:

SIch nicht im H. Ehe-Stand/ seinem Ehrẽ-Titul gemaß halten: mit Gedancken/ Wort/ oder Wercken dawider sundigen Mit Bedachtsamkeit/ oder Beyfall deß Willens [wan schon in der That nichts ist erfolget] mit eines andern Man oder Weib/ oder lediger Person begehren zur sundgen/ oder wans in der That geschehen ist.

Der Schuldigkeit deß Eh-Stands sich widersetzen/ und derselben nicht nachkommen/ da man keine erhebliche Vrsach hat; und also villeicht schware Sunden verutsachẽ.

Das Ziel und End das Ehe-Stands verhindern

hindern/ oder sich im Eh-Stand unmassig oder ungebuhrlich verhalten.

Wider das 7. und 10. Gebott.

SEinem Nechsten heimlich oder offentlich/ im kauffen oder verkauffen mit falscher Elen/ Muntz Gewicht Maß mit List und Schein deß Rechtens oder mit Gewalt entfrembden Dessen Gewin verhindern/ oder ihn unbilliger Weiß auff Schaden bringen/ oder gestohlne Guter kauffen/ etc.

Anderer Testament und letzen Willen sich unbilliger Weiß widersetzen/ oder Betrug dabey begehen/ nit vollnziehen. etc. Sein eigene Gutter ubel anwenden sie mit fressen und sauffen/ oder Leichtfertigkeit / und Wettungen Spielen/ Pracht in Kleydern/ Versaumnussen / etc. verschwenden/ sein Weib Kinder deren also berauben.

Gefundene Sachen als eigene gebrauchē/ und nicht widergeben/ nach dem Herrn nicht forschen / sie auffhalten ꝛc.

Processen mit Vnrecht oder ohne Vrsach/ auß Haß/ Zorn/ Hoffart anfangen/ List darinnen gebrauchen.

Fur sich oder die seinige mit Gelt oder Gelts-Werth geistliche Prebenden / oder Aempter zu wegen bringen.

Mit seinē Gelt oder Waarē Wucher treiben.

Seine Schulden zu bezahlen sich weigern/ zu lang auffscheiben / da du Mittel hast sie

zu bezahlen Den Arbeiteren/ Knecht oder Magden ihren Lohn entzi:hen verkleinern/ oder auffhalten. Untrerlich sein Werck verrichten/ oder solches unterlassen/ und doch Lohn annehmen/ welches so viel als ein Diebstal ist.

Wider das 8. Gebott.

IN- oder ausserhalb deß Gerichts wider seines Nechsten falsch Zeugnus geben. Mit ubel Nachreden einem die Ehr abschneiden/ oder ihn verkleinern

Ehrenrige Reden bey andern befordern/ oder gern anhoren/ sie nicht verhindern/ das man kan. Anvertraute geheime Sachen [wan man mit Eyd darzu verpflicht ist] offenbahren mit Schaden eines andern. Andere im Hertzē ohn gügsame Ursach und Zeichen frewentlich urtheilen/ oder einen Argwohn haben. Mit Ohrenblasen Feyndschafft zwischen andern stifften.

Einem schmeichlen/ ins Gesicht loben/ ohn Verdienst/ ꝛc.

Wider die 5. Gebott der Christlichen Kirchen.

SOn- oder Feyrtag ubel zubringen/ an denselbigen ohn/ Noth Meß oder Predig versaumen an verbottenen Tagē Fleisch essen. Die 40. tagige Fast/ und dergleichen Fast-Tag nicht halten/ wie die Catholische

Kirch

Kirch befohlen: da man doch. 21. Jahr alt und gesund ist auch keine schware Arbeit und grosse Reiß gethan

Die Beicht uber ein Jahr auffschieben / die Oesterliche Commun on unterlassen.

In den sieben Haupt Sunden.

Hoffart. AUff der Seelen oder deß Leibs Gaben als nemblich Verstand/ Wohlredenheit/ Schonheit/ etc. stoltzieren.

Geitz. Das zeitlich Gut unmassig lieben.

Allmussen zu geben underlassen; oder zu wenig geben/ da dich Gott in Mitlen gesegnet hat.

Auß Geitz seine Mittel zur eignen Nothdurfft nicht gebrauchen / oder daran nicht anwenden/ da mans zu thun schuldig ist.

Unkenschheit Mit ihm selbst oder andern Unzucht treiben/ dabey zu sagen [jedoch keinen zu offenbahren] ob die Person/ da mit man gesundigt / Gott verlobt/ im Ehr Stand / oder verwandt sey Unlautere Wort reden/ oder gern anhoren. andere unzuchtige Werck lehren/ sie darzu anreitzen/ etc In leichfertigen Gedancken sich wissentlich und willich auffhalten/ darin sich belustigen wan man schon keinen Willen hat dieselbige in der That zu volnziehen. Vollkommene Begierd haben / diese und jene Sund, zu begehen/ wans moglich.

Neyde

Neydt. Anderen ihre Wohlfart mißgunnen / sie zu verhinderen sich unterstehen. Sich seines Nechsten unglucks erfreiwen/ und uber sein Gluck leyd tragen

Fraß und Fullerey. Sich mit Essen und Trinckē uber seine Krafftē beladē So viel trincken/ daß die Vernunfft uberwaltiget wird. Andere zum uberflussigen trincken nohtigen. etc.

Zorn und Haß. Uber einen Unmasslig erzornen / oder ihn verletzen Andere zum Zorn bewegen / und anreitzen. Haß und Widerwillen gegen andere tragen.

Nicht wolen verzeyhen/ und gewohnliche Zeichen der Lieb geben.

Tragheit Mercklichen Verdruß und Widerwillen haben im Dienst Gottes / und Wercken seines Heyls.

Diesen Verdruß/ ūd Tragheit durch zu grosse Lieb/ und unmassige Sorg uber zeitliche Ding verursachen.

VI. Sunden in den H. Geist.

1. Vermessentlich auff Gottes Barmhertzigkeit sundigen An Gottes Gnad verzweiffelen.

3. Der erkanten Warheit widestreben.

4. Seinen Bruder umb der Gottlichen Gnaden willen mißgunstig und neydig seyn. 5. Ein verstockt Hertz haben.

6. In der Unbußfertigkeit fursetzlich verharren.

IV.

IV. Sünden/ so in den Himmel schreyen.

1. Frsetzlicher Todt-Schlag. 1. Die Sodomitische oder stumme Sünd. 3 Vntertruckung der Armen Wittwen/ und Waysen. 4. Den verdienten Liedlohn den Arbeiteren / und Tag-Lohneren entziehen/ oder auff-halten

IX. Frembde Sunden.

1. Zv der Sünd rahten. 2 Einen anderen helffen sundigen. 3 In andere Süd verwilligen 4. Andere zur Sünd anreitzen. 5 Andere Sünd loben 6. Darzu still-schweigen 7. Dieselbige ubersehen oder verhengen 8. Deß frembden Guts sich theilhafftig machen. 9. Andere Sünd verthatigen.

Toż po Polsku.

Przećiw pierwszemu Przykazániu.

Wiáry Kátolickiey słowy, y uczynkiem záprzeć się; álbo zátáić, ktorą wyznáć trzebá było, álbo też powątpiewánie o niey mieć, álbo pokazáć. Zbyteeznie bádáć o głębokich Wiáry, y Chrześćiáńskiey Náuki Táiemnicách, ćiekáwym być niepotrzebnie w tymże. Szkálowáć, náśmiewáć się z Swiętego Kośćiołá zwyczáiách, y Ceremoniách. Czytáć heretyckie książki.

Przećiwko BOGU, iego Opátrznośći, Sprá-

miedliw

wiedliwośći, Rządzeniu &c. mruczeć, álbo tesz inszym sposobem bluźnić. Ná Boskie Miłośierdźie grzeszyć, powątpiewáć o poprawie swego złego żyćia, y zbáwieniá. Być niećierpliwym w przeciwnośćiách. Ufność więcey w ludźiách niż w BOGU pokłádáć. Boskiemu Miłośierdźiu nie ufáć, álbo desperowáć. Długo w złych nałogách, y grzechách leżeć, y popráwę żyćia swego odkłádáć ná dáley. Przy Spowiedźi nie mieć prawdźiwego żalu, y státecznego przedśięwźięćia więcey nie grzeszyć, nie nádgrodźić szkody drugim poczynione, y krzywdy lub ná fortunie, lub ná honorze. Lekce ważyć święte SAKRAMENTA. Umyślnie zátáić wielkie grzechy ná Spowiedźi, álbo dla nie przygotowánia się należytego zámilczeć.

Srzodkow zabobonych używáć, y w nie wierzyć. Drugiego od Duchownego Stanu, y dobrych uczynkow odwodźić. Stworzenie iákie zbytecznie y nierządnie kocháć, y przekłádáć nád BOGA, y Niebieskie Bogáctwá. W spráwách złą y proźną mieć o-pinią.

Przećiw 2. Przykazániu.

BEz potrzeby ná potwierdzenie prawdy, álbo kłamstwá; BOGA wzywáć, álbo krzywo przysiąc. Zaprzyśiąc się źle uczynić, á dobrego nie. Obiecáć, y záprzysiąc się dobrze uczynić, á iednák w sercu kłamáć. Przeklináć, y łáiáć diabłámi, piorunem, Sakramentámi &c. álbo rákiemi słowy drugiemu złego życzyć. Ze zwyczáiu śiebie sámego, álbo innych ná potwierdzenie swoiey mowy ták záklląć: BOZE mię zkarz, álbo niech mię, álbo ćiebie diaboł weźmie, niech nie będę zbáwionym, &c.

Boskich słow ná prożne y żártobliwe mowy, używáć osobliwie z Pismá Swiętego.

Przećiw 3. Przykazániu.

BEz wielkiey y gwałtowney potrzeby w Swięto co ćięzkiego robić, inszym kazáć, albo dozwaláć czynić, iáko są wszystkie roboty służebne, żąć, kośić, drwá rąbáć, szyć, ryby łowić, &c. &c.

Ná gránia, piiáństwie, obżárstwie, tańcách, skokách, próżnowániu, opuszczeniu Kazánia, Mszy S. nie potrzebnych dyskursách, y podobnych próżnowániách, dźień Swięty trawić, ani tych ktorzy ći są porzuceni, od tego odwodźić.

Przećiw 4. Przykazániu.

ROdźicow swoich rozgniewáć, zásmućić, nienáwidźieć, gárdźić, wstydźić się ich, w potrzebách ich opuśćić, im śmierći, y innego nieszczęśćia życzyć, im w słusznych rzeczach nie być posłusznym, sprzećiwić się ich ostátniey woli, o nich gadáć źle, y dekteriá wyláwiáć, &c. Dźieći przeklináć, im zły przykład z siebie dáć, drażnić: y zbytnią przykrość czynić, &c. Zwierzchnośći, Pánom uwłoczyć sławy.

Przećiw 5. Przykazániu.

KOmu, przez się, álbo kogo innego zkroćić żyćie, albo przez bićie, trućizne, czáry, ná zdrowiu szkodźić. Płod żywotá przed, álbo po ożywieniu iego, odpędźić, przeszkodźić, zászkodźić, do tego dáć okázyą, rádę y pomoc. Głodnego, ránnego, chorego, ktory sam sobie rádźić nie może, nie rátowáć, y dáć mu umrzeć, mogąc mu wspomożenie dáć.

Bliźniemu z gniewu, umyślnie śmierći życzyć, między drugiemi umyślnie gniewy, y nieznáski rozniewáć y czynić y wadźić ich.

Przećiw 6. y 9. Przykazániu

W Małżeńskim stanie nie uczćiwie się spráwowáć, y przećiw uczćiwośći tey, myślą, słowy, y uczynkiem grzeszyć. Cudzołostwo popełnić, albo myślą ná nie zezwolić. Powinnośći Małżeńskiey się z przećiwiáć, zchrániać, gdy słusżney tego przyczyny nie máſz, á tym być przyczyną do ćięſzkiego grzechu.

Nie powśćiągliwie się w Małżeńskim stanie przećiw końcu y y intencyi stanu zachowáć.

Przećiw 7. y 10. Przykazániu.

SWego bliźniego potáiemnie, álbo publicznie, w kupowániu, lub przedawániu, fałszywym łokćiem, miárą, wagą, monetą, zdrádą, y pod pozorem słusznośći, álbo też gwałtem ukrzywdźić. Zarobku przeszkadząć, álbo przez nie słuszny sposob do szkody go przyprowádźić, álbo krádźione rzeczy kupić, &c.

Testámętowi y ostátniey cudzey woli być przeszkodą do exekucyi, y zprzećiwić się im, álbo oszukánie iákie w tey mierze czynić, &c. Własne dobrá ná złe y swawolą, bániety, zakłády, i pijátyki, zbytki w sukniách, czeládźi nád kondycyą swoią obracáć, y pustoszyć, á przez to z nich żonę dźieći złupić.

Známezione rzeczy nie oddáć y záżywáć ich iák własne, y one nie oddáć o Páná się nie pytáć, one umyślnie zátrzymywáć, &c.

Processy práwne wywodźić niesłusznie, bez przyczyny, z nienawiśći, gniewu, Pychy záczynáć, y zdrády w nich záżywáć.

Ná śiebie, álbo swoich zá pieniądze, álbo cenę pieniężną, lub ważną pienięṡzy. rzecz, duchowne prebendy y dobrá kupić.

Lichwą

Lichwą śię báwić. Długi nie płáćić, álbo ie przewłoczyć ná dáley máiąc, sposob do wypłącenia. Naiemnikom, Sługom, służebnicom zapłatę skąpić, zmnieyszyć álbo zátrzymáć. Nie wiernie swoie powinność odpráwowáć, álbo zániedbáć, á przećię zá to wźiąć nie słuszną zapłátę co iest tyle, co złodźieystwo.

Przećiw 8 Przykazániu.

W Práwie, álbo gdźie indźiey fałszywie świadczyć przećiw bliźniemu, swemu. Sławy uiąć obmowiskiem, ubliżyć mu. Wyćiągáć drugiego ná obmowiská przysłuchywáć śię im, nie przszkodzić ie gdy można. Sekretem obowiązáne rzeczy wyiawić z szkodą drugiego. Innych wewnętrznie, bez przyczyny y niebácznie posądzáć, albo mieć suspicyą. Szczebietliwemi mowámi nieprzyiaźń wzniećić.

Podchlebiáć drugiemu, w oczy go chwalić, bez zasługi.

Przećiw pięćiu Kośćielnym Przykazániom.

SWięto, Niedźiele, ná złe obroćić, y w nie Mszą y Kazánie opuśćić. We dni zákazane od mięsá nie wstrzymáć śię. Postu wielkiego, y insze dni Suchedniowe, y postne nie záchowáć y w też ná zbyt iedząc. Spowiedź za Rok odkładáć, Wielkanocney zániedbáć.

Z 7. grzechow śmiertelnych:

1. PYCHY. Z Duszy y Ciáłá, z tálentow iáko to rozumu, wymowy, pięknośći, pámięći, y innych tym podobnych przymiotow chlubić śię.

2. Z ŁAKOMSTWA. Nieporządnie zánurzáć áffekt swoy w doczesnych dobrách, iáłmużny máło, álbo

nienie dáć, mogąc uczynić według przepomożenia, z łákomstwá y z skępstwá ná swoie potrzeby nie chćieć używáć własnego dobrá.

3. *NIECZYSTOSCI.* Z sobą, álbo innym nieczystość płodźić, czy z duchowną, czy wolną, czy zámężną, czy krewną. Nieczystych słow słucháć, mowić, uczyć uczynkow nieczystych, śiebie do tego pobudzáć. W myślách nierządnych dobrowolnie y z umysłem báwić się, delektowáć się niemi, lubo nie było zezwolenia do uczynku, Zupełną chuć mieć do wypełnienia tego grzechu, gdyby można było.

4. *Z ZAZDROSCI.* Innym szczęśćia zazdrośćić, przeszkodźić im tego obligowáć się. Cieszyć się z nieszczęśćia bliźniego. á smućić się z iegosię mu powodzenia dobrego.

5. *Z OBZARSTVVA.* Nad potrzebę obćiążyć się pićiem, y iedzeniem, tyle pić, áż do zmácenia rozuzumu, zdrowia, innych do zbytecznego napoiu śilić, y przymuszáć.

6. *Z GNIEWV.* Gniewáć się ná kogo zbytecznie, albo go ránić, innych do gniewu pobudzáć. Nienawiść mieć przećiw innym. Nie chćieć odpuśćić, ány dawáć znáku Chrześćiáńskiey miłośći.

7. *Z LENISTVVA.* Znáczne mieć obmierźienie y ożiębłość w służbie Bożey, y w rzeczách zbáwienia swego, do tego lenistwá y ożiębłośći dáć znáczną okazyą nie pomiárkowánym stárániem się o doczesne rzeczy.

Z 6. Grzechow przećiwko DVCHOWI Sw.

VMyślnie ná Boskie Miłośierdzie grzeszyć. W Boskiey Łásce desperowáć. Uznáney prawdźie się zprzećiwić. Swemu brátu dla łáski Bożey zazdrośćić. Mieć serce zátwárdźiáłe. W niepokućie dobrowolnie zostawáć.

Z 4. Grzechow wołáiących do Niebá.

DObrowolne Zaboystwo uczynić. Sodomski grzech popełnić. Uciemiężyć ubogie Wdowy y siero y. Zásłużoną zapłáty naiemnikom y Robotnikom odeiąggáć, ábo zátrzymáć.

Z 9. Cudzych Grzechow.

RAdźić do grzechu. Kazáć grzeszyć drugiemu. Zezwolić ná cudzy grzech. Pobudźić drugich do grzechu. Inszych grzechy chwalić. Dissimulowáć ie. Nic nie mowić ná nie. Uczestnikiem uczynić śię cudzego dobrá. Inszych grzechy wymawiáć.

PROFESSIO
Fidei Catholicæ,
Juxta Concilium Tridentinum.

ICh N. glaub und bekenne mit bestendigem Hertzen alle und iede Stuck / so in dem Christlichen Glauben, den die H. Romische Kirch auff diese Weiß gebrauchr/ verfasset seyn. Nemblich: Ich glaub in einen GOTT Vatter den Allmachrigen/ Schopffer Himmels und der Erden/ aller sichtbahren und unsichtbahren Dingen und in ei en Herrn JESUM CHRISTUM den eingebohrñ Sohn Gottes / auß dem Vatter gebohren

von

von Ewigkeit / Gott von Gott/ Liecht von Liecht/ wahren Gott von vahren Gott/ gebohren ünd nicht erschaffen/ gleicher Substantz üd Wesens mit dem Vatter/ durch den alle Ding erschaffen seynd. Der umb uns Menschen/ und unsers Heyls willen vom Himmel herunder gestiegen und durch den H. Geist / auß MARIA der Jungfrawen Fleisch an sich genohmen hat/ und ist Mensch worden. Er ist auch fur uns under Pontio Pilato gecreutziget/ hat gelitten / ist gestorben und begraben worden. Und am dritten Tag laut der H Schrift/ widerumb aufferstanden von den Todten Er ist auffgefahren in den Himmel/ sitzet zu der Rechen Gottes deß Vatters/ und wird widerumb kommen mit Herligkeit zu richten die Lebendigen und die Todten/ welches Reichs kein End wird seyn. Ich glaube auch in den H Geist/ den Lebendigmachenden Hern/ der vom Vatter und Sohn her gehet : der sampt dem Vatter und Sohn zugleich angebettet und geehret wird. Der da geredt hat durch die Propheten Ich glaub auch ein einige Heilige / Allgemeine und Apostolische Kirch. Ich bekenne einen Tauff zur Vergebung der Sunden / und warte auff die Aufferstehung der Abgestorbenen / und auff ein ewiges zukunfftiges Leben Amen.

Alle Apostolische / geistliche Satzungen/

sampt

sampt allen andern Ordnungen und Gebrauchen der Catholischen Kirchen nimb ich an/ und halt sie festiglich. Die H. Schrifft verstehe ich und laß sie zu/ in und nach dem Verstand/ welchem unsere H. Mutter die Christliche Kirch biß hero gehabt und noch halt: sintemahl ihr allein zugehort / den wahren Verstand und Außlegũg der heilligẽ Schriffe von dem Falschen zu underscheiden.

Ich will auch gemelte H. Schrifft allezeit/ nach der einhelligen Außlegung der Heiligen Vatter verstehen / annehmen/ und nicht anderst. Ich glaub ũd bekenn/ daß warlich ũd eigentlich sieben Sacramenten deß newen Testaments von CHRisto JESV unserm Herrn selbst ingesetzt/ und dem menschlichen Geschlecht sehr nutzlich / wiewol nicht alle einen ieden Menschen zur Seligkeit nothwendig seynd: nemlich/ der Tauff/ Firmung/ das Sacrament deß Altars/ die Buß/ letzte Oelung/ die Priesterweyhe un die Ehe: und daß durch diese Sacrament dem Menschen Gnad mitgetheilt werde: auß welchen allen der Tauff/ Firmung/ und Priesterliche Weyhung ohn Gottslasterung und grosse Sund nie mogen widerholt/ und zum andermahl gebraucht werden Ich nimb auch an / und laß zu / alle gewohnliche und bewehrte Brauch / so in der Christlichen Catholischen Kirchen/ bey der offentlichen herrlichen Darreichung / ietzt gemelter Sacramenten ge-

braucht werden. Deßgleichen glaub ich auch
alles samptlich und sonderlich was von der
Erb=Sund/ und Rechtfertigung der Sun-
ders im H. allgemeinē Cōcilio zu Trient erklart
und beschlossen worden. Ich bekenn auch
und glaub/ daß in dem hochheiligen Ampt
der Meß/ GOTT dem Herrn ein wahres ei-
gentliches und versohnliches Opffer fur die
Lebendige und die Todten/ auffgeopffert wer-
de. Das auch in dem allerheiligsten Sacra-
ment deß Altars warhafftig/ leiblich und we-
sentlich zugegen seye der Leib und das Blut/
mit der Seel und Gottheit unsers Herrn
JESU CHRISTI/ und daß die gantze
Substantz deß Brods in den Leib/ und die
Substantz deß Weins in das Blut CHristi
verwandelt werden: welche Wandlung die
Christliche Catholische Kirch Transubstantio-
tionem, das ist ein Verwandlung einer Sub-
stantz in die andere nennet. Ich glaub auch
und bekenn/ das under einerley Gestalt/ der
gantz unzertheilte CHRISTUS vollkom-
menlich und das wahre Sacrament seines
Fronleichnambs genossen und empfangē wer-
de. Ich glaub auch festiglich/ daß ein Feg-
fewr seye/ und daß die Christglaube Seelen
daselbsten/ durch die Furbitt der Glaubigen
lebendigen Menschen/ Trost und Hulff em-
pfahen. Item daß man auch die lieben Hei-
ligen/ so mit CHRISTO regieren/ ehren/
und anruffen soll/ und daß sie auch GOtt
fur

fur uns bitten. Datzu auch/ daß ihre Heylthumb in ehren sollen gehalten werden. Ich halt beständiglich darfur / daß man die Bildnussen CHRISTI/ der Mutter GOTtes/ und anderer Heiligen auffhalten/ auch denselben gebuhrende Ehr und Reverentz erzeigen soll. Ich glaub auch fur gewiß/ daß CHRIstus der der Herr den Gewalt deß Ablas der Kirchen gegeben hab. Auch daß desselbigen Ablaß Gebrauch der Christenheit gar heylsam seye Ich bekenn auch die H. Allgemeine Apostolische Kirch / fur ein Mutter und Meisterin aller anderer Kirchē: Ich versprich auch / und gelobe mit einem Schwur wahren Gehorsam dem Romischen Bischoff/ als deß H. Petri Obersten Apostels Nachkomling/ und deß Herrn JESV Christi allhie auff Erdern Statthaltern. Dergleichen alle andere Stuck/ so von den heiligen Canonen/ und allgemeinen Concilien: Furnemblich aber von dem H. Tridentinischen Concilio/ auffgesetzt / verordnet / und beschlossen wordē/ bekeñ ūd nimb ich ūzweiffetlich an. Hergegen aber alle Irrthumbē/ Lehr Stuck ūd Ketzereyē/ so von gemelter Catholischen Kirchen bißher verdampt/ verworffen/ und verflucht seynd/ oder nachmals verdāpt verworffen / und verflucht sollen werden/ die verdamme / verwerffe und verfluche ich ebenmassig Diesen wahren Catholischen Glauben/ ausserhalb den/ niemand selig kan wer-

den/ welchen ich ietzt freywillig bekenn und warhafftig halte / will ich auch [mit Hulff Gottes biß an mein letztes End/ gantz unwidersprechlich / unverwirrt und unverletzt halten und bekennen. Will auch so viel mir moglich / allen Fleiß anwenden / daß dieser recht und warhafftige Glaub von meinen Unterthanen/ und allen denen so meiner Sorg befohlen gehalten / gelehrt/ und geprediget werde. Das verheisse / gelobe/ und schwore ich N. So helff mir Gott/ und die heilige Gottes Evangelia. Im Anfang war das Wort/ und daß Wort war bey Gott/ und Gott war das Wort/ Johan. 1.

Toż po Polsku.

JA N. mocno wierzę, y wyznáię wszystko oraz y z osobná cokolwiek zámyka się w Wyznániu Wiáry, ktorego używa Kośćioł Swięty Rzymski Katolicki, to iest: Wierzę w iednego BOGA OYCA Wszechmogącego Stworzyćielá Niebá y Ziemi, wszystkich widomych niewidomych rzeczy. Y w iednego Páná JEZUSA CHRYSTUSA iednorodzonego z Oycá przed wszystkiemi wieki. BOGA z BOGA, świátło z świátłá BOGA práwego, z BOGA práwego. Zrodzonego, á nie stworzonego, rownego w istoćie Oycu, przez ktorego wszystkie rzeczy są stworzone. Ktory dlá nas ludźi, y dla nászego zbáwienia zstąpił z Niebá, y przez DUCHA Swiętego z Pánny MARYI wćielił się, y stał się CZŁOWIEKIEM. UKrzyżowan tákże pod Ponskim Piłatem, umęczony pogrzebiony iest. A Zmartwychwstał dniá trzećiego według Pismá Swiętego. Y wstąpił ná Niebiosá, y śiedźi ná práwicy Oycá. Y znowu przyidźie wchwale sądźić

żywych

żywych y umárłych, ktorego Krolestwá nie będźie końcá. Wierzę w Duchá Swiętego, ożywiáiącego Páná, ktory z Oycá y Syná pochodźi, ktory z Oycem y z Synem wzáiem ádorowány, y wysłáwiony bywa. Ktory mowił przez Proroki. Wierzę iż iest ieden Swięty Kośćioł Kátolicki y Apostolski. Wierzę iż iest ieden Chrzest ná odpuszczenie grzechow, y czekam zmartwychwstnia zmárłych, y przyszłego żywotá ná wieki, Amen.

APostolskie y Kośćielne trádycye, y insze tegoż Kośćiołá obserwácye, y ustáwy státecznie przyimuię, y uznáię. Jáko też y Pismo Swięte według tego sensu y zrozumienia, ktory trzymáłá y trzyma święta Mátká Kośćioł, do ktorey należy dawáć zdánie swoie około rozumienia Pismá Swiętego przyimuię, áni go nigdy ináczey, tylko wedle zgodnego Oycow Swiętych zdánia tłomâczyć będę.

Wyznawam tákże Siedm prawdźiwych SAKRAMENTOW, nowego Zakonu od JEZUSA CHRYSTUSA Paná nászego postánowionych, ktore do zbáwienia ludzkiego narodu, choćiaż nie wszystkie káżdemu z osobná są potrzebne; toiest: Chrzest, bierzmowánie, SAKRAMEMT Nayświętszy Ciáłâ y Krwie P. JEZUSA, Pokutę, y ostátnie pomázánie, Kápłáństwo y Małżeństwo, y że te wszystkie SAKRAMENTA łáskę przynoszą; tákże iż Chrzest y Bierzmowánie, y Kápłáństwo powtarzáć się nie może pod grzechem śmiertelnym.

Przyięte tákże y ápprobowáne Kośćiołá S. Kátolickiego Ceremonie, ktorych przy pomienionych Sákrámentách używáią przyimuię y przypuszczam.

Wszystkie oraz y káżde z osobna ktore o grzechu pierworodnym, y uspráwiedliwieniu ná Swiętym Synodźie Trydentskim ustáwy są uczynione z chęćią przyimuię.

Wyznawam tákże iż przy Mszy Swiętey ofiárowáne bywa prawdźiwa y zbáwienna ofiárá, ták zá żywych, iáko y zá umárłych, tákże iż w Przenay-

święt zym SAKRAMENCIE, iest prawdźiwie y istotnie Ciáło y Krew z Duszą, y Bostwem Páná nászego JEZUSA CHRYSTUSA, y że się przemienia cáłá istotá chlebá y winá w Ciáło y Krew Páńską, ktore przemienienie Kośćioł Rzymski Kátolicki zowie transsubstancyacyą.

Wyznawam tákże iż pod iędną osobą cáły CHRYSTUS, y prawdźiwy Sákrámẽt przyimowány bywa.

Twierdzę tákże mocno iż iest Czyśćiec, y że w nim dusze zostáiące duchownym wiernygh ludźi sukkursem rátowáne być mogą.

Tákże iż Swięći Páńscy w Niebie z BOGIEM kroluiący czczeni być máią, y wzywáni, y że ćiż Swięći zá nas się do BOGA przyczyniáią; á na ostátek że ich świętym Relikwiom cześć ma być wyrządzána.

Mocno twierdzę y to, że Obrázy CHRYSTUSA P. y PANNY Przenayświętszey, y innych Swiętych Páńskich máią być miáne we wszelkiey uczćiwośći.

Odpustow tákże Swiętych nádawánia moc, od CHRYSTUSA w Kośćiele Swiętym zostáwione, y ich używánie być wielce potrzebne ludowi Chrześćiáńskiemu, twierdzę y mocno wyznawam. Swięty Kátolickiey y Apostolski Rzymski Kośćioł Mátkę y Mistrzynią wyznáię: y Rzymskiemu Papieżowi, Błogosłáwionego PIOTRA Apostołow Xiążęćiá, á JEZUSA CHRYSTUSA Nástępcy, wierne posłuszeństwo przyobiecuię y poprzyśięgam.

A ná ostátku przyimuię y to wszystko, co ná SS. Zborách y Concyliách, á zwłaszcza Trydentskim urádzono, postánowiono, y opisano, y w Kánony włożono. Przytym: wszystkie przećiwne ustáwy, wszystkie Herezye y Odszczepieństwá, od S. Kośćiołá odrzucone, y wyklęte y ia odrzucam, oddalam y potępiam. Y tę prawdźiwą Wiárę Kátolicką, procz ktorey nikt zbáwion być nie może. ktorą teraz dobrowolnie wyznawam, y prawdźiwie przyimuię cáłą y nienaruszoną, áż do ostátniego żyćia moiego kresu, mocnie przy Łásce Bożey chowáć y wyznawáć.

Y tedy

Y żeby od moich poddánych, tákże y tych, ktorzy pod moią Juriſdykcyą zoſtawáć będą, wyznána y záchowána byłá; ile ze mnie będźie mogło być, co ia tenże, obiecuię, ślubuię y przyśięgą potwierdzá. Ták mi Pánie BOZE dopomoż y Swięta Ewángelia.

REGESTRVM.

Exercé

Ad Majorem DEI Gloriam.

Accẽtus super a. o. u. in Germanico, quos Typographia ob defectum literarum non apposuit, benevolus Lector superaddet.

Omnia transibunt preter
amare Deum
et illi servire

